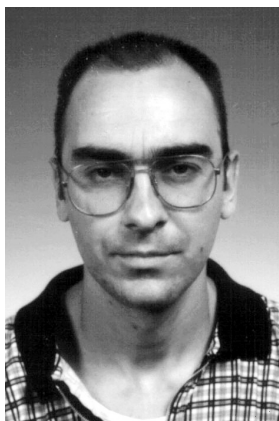

Иван Панић

ТРЕШЊИН ЦВЕТ

светао портрет једнога Србина

ИВАН ПАНИЋ је рођен 1964. године у Београду.
Дипломирао драматургију 1990. године на Факултету драмских уметности.

До сада написао драмске комаде: *Сад Се Смеј Сојице* (1990), *Сократиов ѿесѿаменѿ* (1992), *Бол – Болен* (1993), *Кад ћеш доћи* (1999), *Тој од ѿрешиње – скица за ѿорѿреѿи једноѿ Србина* (2000), *Одврати́на драма* (2001), *Куме, изгоре ѿи!* – цртица о стрпљењу и трпљењу (2005).

Иван ПАНИЋ

ТРЕШЊИН ЦВЕТ
светао портрет једнога Србина

ЛИЦА:

ЈАЋИМ ЈОТИЋ, земљорадник и домаћин

БОСИЉКА ЈОТИЋ, земљорадница и домаћица, Јаћова жена

ЖИВОЈИН ЈОТИЋ, покојни земљорадник и домаћин,
Солунац из небеске Србије, Јаћов ћедо

ОБРЕН МИЈАЈЛОВИЋ, ишљедник, Јаћов исписник и први
комшија

Остали, тј. већином војска – српска: Шумадинац, Колашинац,
Топличанин, Ужичанин, Милутин Јанковић, Драшко Јотић,
Станојло, Милисав, Лазар... па онда нешто мало Цигана –
трубација и тупанџија, а скроз на крају некаки дунђери –
зидари и тесари...

Место дешавања радње – Србија

Време дешавања радње – Србија

јануар 2008.
Београд

 Слика 1. – Страхинићу Бане

Укојој, ѿрико, мрак влада оѿиочейка докраја. Тек чујеш из мрака – гусле. То Јаћим гусла, ше узгусле помало и зајева.

ЈАЋИМ: Нетко бјеше Страхинићу бане, бјеше бане у малену Бањску, у малену Бањску крај Косова да такога не има сокола...

БОСИЉКА: Јаћиме!

ЈАЋИМ: Једно јутро бане подранио...

БОСИЉКА: О, Јаћиме!

ЈАЋИМ: ... зове слуге и к себе призивље...

БОСИЉКА: Ја – ћи – меее!!

ЈАЋИМ: Шта је, жено, што вичеш? Знаш ли које је доба?

БОСИЉКА: Ја знам ли?!... Ти знаш ли?!

ЈАЋИМ: Доба загусле, о жено дивља.

БОСИЉКА: Ако је поноћ доба загусле, онда ја не знам ни ко сам ни шта сам!

ЈАЋИМ: Ти, жено, и не треба да знаш, пошто знам ја – и затебе и засебе: и који смо и чији смо, и ће нам је мјесто а ће није. Ајд сад – спавај, док се ја још малко поразговарам!... Од Мрамора до сува Јавора, од Јавора, сине, до Сазлије – до Сазлије на ћемер ћуприје, од ћуприје, сине, до Звечана, од Звечана, кажу, до Чечана, од Чечана врху до планине турска сила притисла Косово!

Да већ није мрак, садево би рекли – мрак...

 Слика 2. – Гробље

Укојој ѿролейње сунце весело обасјава Јоѿића домаћинство: кућу и окућницу, радионицу, шћалу, обор, вајати, бунар, заћер, казан за ракију ићд... Људи ѿу живе, види се. Дим се вије из оцака, а вије се ѿрико и из казана – ћа је оку мило, а души још милије.

Обасјава сунце и комишјско – Мијајловића домаћинство, само ѿу није ћако весело: дворишће заћусило, коров и ѿравуљина, кућа нахерена, рођови и мерћеци огољени ше закишњава и ћрули – само

иш̄ио не клецне. Ту ниш̄и има људи, ниш̄и живош̄а. Мрш̄ивина и ш̄усш̄ина.

Између два домаћинсш̄ива – ш̄лош̄и: врљике и даске.

У ш̄озадини, иза кућа – ш̄робље. У Још̄ића ш̄умну – крс ш̄а сш̄оменик, а све неш̄овано, уређено. У Мијајловића ш̄умну – дрвена ш̄ирамида са ш̄еш̄оокраком звездом – већ наш̄рула, ш̄оцрнила и никака. Тек ш̄у дибидуз мрш̄ивина.

Још̄ у ш̄озадини, иза ш̄робља – вош̄њаџи, ш̄љивари и јабучари, ш̄а ш̄рош̄ланак – убав, ш̄иш̄ом, већ досш̄ео за косидбу. Увр ш̄рош̄ланка – ш̄реш̄ња.

Гле сад! – ене Јаћима на ш̄робљу; он неш̄иш̄о ш̄амо чачка бруслицом око сш̄оменика, неш̄иш̄о сече, ш̄а маже и малш̄ерш̄ише – мајсш̄ор је ш̄о – мајсш̄ор засве!

С времена на време кроз дворш̄иш̄ише ш̄рође се Босиљка, вредна ко иона челица, вечш̄иш̄о у некаку ш̄ослу – дође, ш̄а оде и све ш̄ако...!

БОСИЉКА: Јаћиме!

ЈАЋИМ: Ја!

БОСИЉКА: Доручак!

ЈАЋИМ: Сађу!

БОСИЉКА: Слаба ти та ватра под казаном! Да придодам дрва?!

ЈАЋИМ: Придодајем ли ја дрва кодтебе у шпорету, жено, ти кад куваш?!

БОСИЉКА: Питам, море!... О, луда човјека! На ти твог казана и ракије, па ради како знаш и умијеш!

ЈАЋИМ: Није то тек тако – да придодам дрва...
(Засебе)

Да придодам ја малко тебе, ал онако – мушки, на крлак, да видиш шта је дрво – оно тврдо, багремово, па тек наједаред осетиш: чашица од бандере! – ко ће то пошље исукати?! Ја! Не зна Јаћим да препица љуту, па га жена свјетује... Е – хеееј!

Из ш̄равуљине у Мијајловића дворш̄иш̄ишу наједном никне Обрен, ш̄е се – ко иона змија кад ш̄узи кроз ош̄аву – ш̄икраде ш̄робљу. То је Јаћимов исш̄исник, само височији, неш̄ованији, очуванији... Нема – лей човјек у лейо оделу с лейом кравш̄иом, лейо обрш̄јан, лейо ош̄иш̄ан... баш̄ онако – лей!

ОБРЕН: Здраво, Јаћиме!

ЈАЋИМ: Здраво–живо, Обрене!... Откуд ти ниче?

- ОБРЕН: Преко прече – наоколо ближе... Како си ми, болан?
- ЈАЋИМ: Ето...
- ОБРЕН: Вечито у послу?
- ЈАЋИМ: Помало, а поваздан...
- ОБРЕН: Нешто увек има?
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Данас Сурчи годишњица, па ко велим – да свратим... Ваља се, кажу.
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: А ти?– ракију печеш?
- ЈАЋИМ: Препицам од лане... Јабука.
- ОБРЕН: Јабука?
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: А шљиве – има ли штогод?
- ЈАЋИМ: Триестина казана... Прошле године боље.
- ОБРЕН: Па опет добро... А?
- ЈАЋИМ: Ја. Није лоше...
- ОБРЕН: Е па, тако... Одох ија.
- ЈАЋИМ: Чекај, болан! Да пинемо по једну.
- ОБРЕН: Журим... Служба зове.
- ЈАЋИМ: Дела, по једну. Ваља се.
- ОБРЕН: А ваља се, кажу?
- ЈАЋИМ: Па ја, кажу...
- ОБРЕН: Е, ако кажу...
- Јаћим њочи у чашице, додају се преко њлоџа, на земљицу одливају, њину... У дворишћу – Босиљка њросише они веш, ња баца мало окце а мало и увце њрема ѓробљу.*
- ОБРЕН: У! Добра.
- ЈАЋИМ: То старо, укртило, саставило, раставило, жути се ко иони дукат – боље нема...
- ОБРЕН: Јашта вала...
(Сурдукне)
Отишао сам.
- ЈАЋИМ: Служба зове?

- ОБРЕН: И ноћу и дању...
- ЈАЋИМ: И при јелу и при срању...
- ОБРЕН: Служба зове своје соколове...
(Крене, сїане)
Умало заборави... Приђи дер, откуда знаш да неко не прислушкује... Слушај – распитују неки људи, шћели би да купе ливаду. Па реко да питам имал која на продају...
- ЈАЋИМ: Који људи?
- ОБРЕН: Неки... Драгачевци...
- ЈАЋИМ: Што ће им?
- ОБРЕН: Кажу – луцерку да саде...
- ЈАЋИМ: Луцерку?
- ОБРЕН: Па ја, луцерку...
- ЈАЋИМ: Што ће им то?
- ОБРЕН: Не питај много, ија мало знам... Имал ко да би продо?
- ЈАЋИМ: Не знам, нисам чуо...
- ОБРЕН: А ти – ону горе – а?
- ЈАЋИМ: Коју горе?
- ОБРЕН: Ону, брате, знаш...
- ЈАЋИМ: Мислиш – ону?
- ОБРЕН: Па ја – ону...
- ЈАЋИМ: Ако мислиш: ону – јок.
- ОБРЕН: Знам ја да си ти нању тугаљив...
- ЈАЋИМ: Узсрце ми прирасла...
- ОБРЕН: Реко – да се једном ито сврши. Да пресечемо, да се не развлачи то више по судовима...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Добро, па размисли... Доћу ја опет ови дана. Уздравље, Јаћиме. Служба зове.
- ЈАЋИМ: Уздравље, Обрене.
- Гледа Јаћо за Обреном, мрдне шајкачу, шће се почеше – ал не шћо гѣ сврби, нећо из некакијех дру҃ијех разло҃а...*
- ЈАЋИМ: Ону, велиш?... Е–хе–хе... Да свршимо, а? Сврши ти, рутаљу, аја могу још да ћерам – докле оћеш! Ајд море! Ја... Е – хеееј!!

Слика 3. – Препицање, запицање...

Укојој шједи Јаћо крај казана – љрејица, зајица – ал нешио се услуйио, ља дума ли дума... Домало, ље љи и Босиљке...

БОСИЉКА: Шта оће онај?

ЈАЋИМ: Кој, море?

БОСИЉКА: Онај...

ЈАЋИМ: Мислиш – онај?!

БОСИЉКА: Јок, него мислим онај! Турски ли говорим, човјече?!

ЈАЋИМ: Данас, каже, Сурчи годишњица...

БОСИЉКА: Коме? – Сурчи Црном годишњица?

ЈАЋИМ: Ја, тако вели... Сурчи Црном годишњица.

БОСИЉКА: Била му годишњица оцу и лани, и преклани, ионе тамо године – ал није њега било да дође. Што му сад би?

ЈАЋИМ: Тебе се пожелио да види – ете шта му би.

БОСИЉКА: Ђути, Бог те убио! Срам те било!

ЈАЋИМ: Чујем – развео се...

БОСИЉКА: Све ти чујеш!

ЈАЋИМ: Пита за ону ливаду...

БОСИЉКА: Коју ливаду?

ЈАЋИМ: Ону...

БОСИЉКА: Мислиш – ону?

ЈАЋИМ: Па ја – ону...

БОСИЉКА: А што?

ЈАЋИМ: Да је купи. Вели – да свршимо, да се не развлади то више по судовима...

БОСИЉКА: Па како мислиш?

ЈАЋИМ: Шта ја знам... Мене се не свршава, могу ја да ћерам охо-хо...

БОСИЉКА: Истрошисмо се јесенас за Јелину свадбу. Треба Недељку пара слати за испите, станарину... Расхода колко волиш!

- ЈАЋИМ: Знаш каћу је продати?
(Уфатӣи се зашилиц, тӣе вако руком)
Ене! Четник гузи! Гузи! Он је моћ!
- БОСИЉКА: Јок море, но је чувај! – уњедра је стави, те и следећи
триес година судове обијај! Још ти весели ћаћа ушо
уту парницу, а ти саде гледај да је ћеци и унучади у
аманет оставиш, да иони цијели живот дангубе! О,
тврдоглава човјека!
- ЈАЋИМ: Ту ливаду ћед Живојин поштено заради...
- БОСИЉКА: Ја! – поштено! – на карте!
- ЈАЋИМ: Иданас се отоме у селу препричава и приповједа...
- БОСИЉКА: Каквом селу, море?! У кафани, мислиш?!
- ЈАЋИМ: Мучи жено, не ућеруј ће не знаш...
- Те тӣи сад Живојина и Лазара – леӣи момци, с̄ӣасӣӣи, браќа̄ӣи ња
весели – обојица у наредничкӣем униформама ср̄иске војске, оне
с̄ӣаре, мученичке и њобједничке: за с̄ӣолом ӣједе – класӣћи –
бацају кар̄ӣе. Ту ракија, тӣу цӣзаре – ӣӣио диме, ӣӣио зауво заде-
нуӣе... Неће близу хаубице з̄рувају, ња максим њо дивизији с̄ӣӣно
вари – нема! – с̄ӣање је раӣно...*
- ЛАЗАР: Разгуз, чича–Жиле! Раз – гуз!
- ЖИВОЈИН: Прошли пута разгузи ти мене, чича–Лазо!
- ЛАЗАР: Саде доће врабац и натвој љебац!
- ЖИВОЈИН: Данас намој – шјутра натвој!
- ЛАЗАР: Дедере још једаред, ча–Жиле!
- ЖИВОЈИН: Немој, ча–Лазо... Доста је.
- ЛАЗАР: Дела, ону ливадицу на мећи – што је пола намојој, а
пола натвојој страни! Знаш ја – одавна ти њу беге-
нишеш...
- ЖИВОЈИН: Оно – бегенишем, што јес – јес, ал опет... Виш да
карта бега отебе.
- ЛАЗАР: Мани море, ча–Жиле!– заувар је! Шјутра могу главе
изгубит – па што ће ми ливада! Имају ћеца довољно
за косидбу и безње! Мешај! дели! бацај! – госин
наредниче!
- ЖИВОЈИН: Немој, ча–Лазо...
- ЛАЗАР: Оловку имам – дај артије!
(Пише, њо̄ӣӣисива...)

Ево, црно на бјело... Ја, Лазар Б. Мијајловић, артиљериски наредник из Пилатовића крај Пожге, при здравој памети и пуној свјести... – ово кило–две љуте што убисмо не рачунамо, а ча–Жиле? – ... при здравој памети и пуној свјести одричем се ливаде Самовилке укорис свог првог комшије, класића и побратима Живојина Ђ. Јотића, артиљериског наредника из горереченог Пилатовића, љета господњег седамнајестого октомбра иљаду девет стотина и седамнајесте године, положај – Чуке, црква у Скочивиру, потпис, тачка – итд, итд... На! Читај!

ЖИВОЈИН: Лазаре, брате – немој...

ЛАЗАР: Ђе Србину говориш немој – а оћеш да те послуша! – и још овому Лазару Б.Мијајловићу?! Онда ти, брате, оњему ништа не знаш! Бацај карту, рутаљу! Нема смрти без судњег дана!

Грувају оне хаубице, ѿрико, чини ѿи се – све ближе, све бешиње...

ЈАЋИМ: Погибе сироти Лазо – два цијела дана не прођоше одте ноћи. Причо ми ђед Живојин – напипа и они пусти рововац, чизме одњег не осташе... Он је од Мијајловића сорте једини ваљо. Ово пошље – Бог да сачува. Свјетиљком да тражиш честита иксана – не би га нашо. Змија дозмије, те само сикћу и ковитлају се – какогод иони вир у речицу што само вако чини исве усебе усркује и гута...
(Гледа унебо, ослушкива)
Грми... Киша ће.

БОСИЉКА: Кака киша изведра неба, црни Јаћиме? Тебе то у глави грми, човјече! – боље ту ливаду продај, беде се батаљуј док има купаца!... Сјутра ћеш акоБогда унуке имати – зар иони да се суде зато парче црне земље?!

ЈАЋИМ: Како мене – тако ињима...

БОСИЉКА: О, бандоглава човјека!
(Дигне руке – шћо ће – шћолке су већ године заједно – зна она како је Јаћо кад се наиизми)
Доручак ти се олади!... И слаба ти та ватра, брате, шта је тињавиш ту? – дрва бар има! Их!...

ЈАЋИМ: (Крознос, ѓусларски)
Вјеруј мене, староме шнајдеру – оди мала, да ти узмем мјеру! Е – хеееј!

Слика 4. – Душу да намириш!

Укојој ноћ, љрико, увелико влада... Глуво је доба. Живи сѝавају, мрѝиви усѝају из ѓроба. Тек чујеш однекуд – ѝој славуја. Кад! – одовуд, одонуд, сасвије сѝрана! – ѝијана срѝска фрулица... Те ѓа ђед Живојин – леј момак у још љеѝишој униворми – ѝрави солдаѝи од ѓлаве до ѝеѝе...

ЖИВОЈИН: Јаћиме.

Круѝи Јаћо, ѝрико – ни да бекне!

ЖИВОЈИН: О, Јаћиме! Волиш ли Турчина?

ЈАЋИМ: Аааа... Четник гузи...

ЖИВОЈИН: Волиш ли Турчина?

ЈАЋИМ: Аааа... Не волим Турчина...

ЖИВОЈИН: И не треба да га волиш, чедо моје...

(Доваѝи ђедо ѝрубуну, ѝа оѝучи они сиѓнал за буђење!)

Устај, војско!! Мир – ноу!!

Кад ѝи риѝи Јаћо из кревеѝа! Па да видиши кад зауже они сѝав! А Живојин наређива ко ѝрави – де! ѝа му одреци команде!

ЖИВОЈИН: Груды, стомак и дупе у винкл! Брада уздигнута, око бистро – гледа усвог наредника ка у мајку! Став војнички, смеран а дрзак! – српски! Слушај сад вамо! Кад пане команда мир – ноу! – има бре да се затакараш уземљи ка и славска свијећа у онем чираку! Тако ваља, унуче мој!

ЈАЋИМ: Ђедо!... Ти ли си, море?!

ЖИВОЈИН: Јок бре! – него покојни Франц Фердинанд иони баксуз Еужен Савојски заједно! Ја! него како! – Живојин Ђ. Јотић артиљериски наредник пете брцке батерије 10. пука Моравске дивизије првог позива у слики и прилики! Помоз Бог, соколе мој!

ЈАЋИМ: Бог ти напомоћ, ђедо! Добро ми дошо!

Ту ѝи Јаћо ѝриђе Живојину ѝе му руку целива; јел ѝаки је, ѝрико, обичај унас Срба од вајкада – да млађи сѝаријеђа уруку целива...

ЈАЋИМ: Одавна те нема, одавна ме ниси полазио...

ЖИВОЈИН: Знаш ти мене, унуче! Ја ти кастиле долазит нећу!

ЈАЋИМ: Како си ми, ђедо? Шта има новог кодвас у небеску Србију?

- ЖИВОЛИН: Добро је, унуче мој! – фала Богу итебе на питању! Ви? Босиљка, ћеца? Здравии, живии?
- ЈАЋИМ: Живии и здравии, Богу фала. Недељко учии школе, Јелу јесенас оженисмо. Босиљка увек исто – хукће и кади... Па не жалимо се.
- ЖИВОЛИН: Ал ко велииш – могло би боље?
- ЈАЋИМ: Боље би увек могло, ћедо. Тешко је данас у Србији. Стисли сасви страна. Кидају, отимају, преко мртви газе. Хљеба тек за живот. Не знам је ли када теже било...
- ЖИВОЛИН: А кад је то па ову нашу Србијицу лако било?! Немој ту да ми кукаш и дас цифраш ка иона млада пред младожењу! – него Богу да зафалиш што ти даде ову добру женицу и здраву ћецу, и још ово имањца – да га у зноју лица свога обрађиваш исве и лебом раниш! Јес разумии, Србине?!
- ЈАЋИМ: Разумијем, госн наредниче!
- ЖИВОЛИН: Мудо моје ти разумијеш!
- ЈАЋИМ: Разумии сам, госн наредниче – Богу да зафалим!
- ЖИВОЛИН: А Турчина – волиш ли?!
- ЈАЋИМ: Не волим Турчина, госн наредниче! Не волим га ама баш никако!
- ЖИВОЛИН: Тако, чедо моје! Турчин је најгрђии Србинов непријатељ! Гуја је то, змијурина грдна, опака! – стотину лица има тај! Данас се прикаже овакав – шјутра онакав! Никад не знаш одаклете поскок заскочи – накоје ће зло око погледати! Једном руком глади – другом ону ствар вади, те само звера како ће ти ућерати!... Него, слушај... Окоси ли ти ону ливадицу гор – ону, знаш, нашу Самовилку – што је од несретнога Лаза накарте доби?
- ЈАЋИМ: Још ми није редна, ал биће ови дана – само југовина ова да потраје...
- ЖИВОЛИН: Е па немој. Нека је.
- ЈАЋИМ: Што, ћедо?... Наша је то ливадица, Самовилка убава – греота да је батаљивам – а и за косидбу већ доспела...
- ЖИВОЛИН: Слушај Јаћиме, чедо моје... Има једна њива – прима квалитет! сортимент! – плодна што само бити може. Иона ти сад – ома! без одлагања! брза брзина вешта

вештина! – тражи орања... И то дубоког – мушког орања, Јаћиме мој.

ЈАЋИМ: Која је то њива, ђедо? Ђе је та њива?... Како ја не знам зању?

ЖИВОЈИН: Знаш ти зању, унуче мој, знаш – још како... Та њива – то је душа Србинова. Слушај сад вамо... Нека наше ливадице. Не бригај, неће она мајкати – доће и зању вријеме. Него ти, унуче мој, ову њиву да поореш. Нако – мушки, на крлак, ка и жени кад ућераш па се само увија те чини јој! јој! – а ти једнако насрћеш какогод и гладан курјак и све нове бразде дубиш... Јес чуо, Јаћиме?

ЈАЋИМ: Чуо сам, ђедо.

ЖИВОЈИН: Јесе разумијемо нас два?

ЈАЋИМ: Разумијемо се, ђедо.

ЖИВОЈИН: Штас разумио, Србине брате?!

ЈАЋИМ: Разумио сам, госин наредниче, душу да намирим!

ЖИВОЈИН: Тако ваља, соколе мој! Ајд сад! – одмори. И нерадник одмара, а неће домаћин... А зарана, узпомоћ Божију – на извршење. Поздрави ми Босиљку, ђецу ижљуби кад и видиш, а Светом Ђорђу шјутра уцркву свијећу да упалиш. То да ти бидне адет пре сваког посла који почињеш.

Измаришира Живојин, несїаде. Уїшо – їрви їейли... Дал одњи, дал од мириса оної їамјана и мира иїшо оїїаде за Живојином, їек – їробуди се и Босиљка...

БОСИЉКА: Јаћиме... Које је доба?

ЈАЋИМ: Спавај, Босиљка. Тек су први петли.

БОСИЉКА: Јес то причо с неким, ил ми се приснило?

ЈАЋИМ: Приснило ти се, Босиљка. Спавај – чува тебе твој Јаћо...

Уїуїка је Јаћо – їокри серцадом, ко ионо деїенце у кољевци – їа оївори їрозор їе удахну они ваздух – дубоко, дубоко! – ко и воду сїуденицу да їије. Гледа уону їлву ноћ – їа би се смијао и їлакао у иїшо време...

А из мрака їоју она сїворењца Божија – они їиїјани славуїчићи – їа їи се душа їоїи и мирише ко и зрнце їамјана на оној же-равици...

Слика 5. – Оштрење, љуто оштрење...

Укојој јуџиро већ одмакнуло, а Јаћим у радионици – заошћрева сикиру на џоцилу. У, сунац му њеџов! Нић ромори нић џовори – само заошћрева, а варнице ко и киша! – џришће ли џришће насве сћране...

Еће и Босиљке. Иона сабајле џоранила, и многе већ џослове џосвршавала. Саде моћри Јаћима, џа све ко да нешћо џодозрева...

БОСИЉКА: Шта би с кошењем, Јаћиме?

ЈАЋИМ: Сучим?

БОСИЉКА: С кошењем.

ЈАЋИМ: Мислиш – с кошењем? Биће, биће...

Јаћим џробава ошћрицу сикире на џрсћу, ал – ц! – није џо џо. Ојей заошћрева.

А Босиљка џа све онако истћо моћри, џа џодозрева ли џодозрева...

БОСИЉКА: Кад?

ЈАЋИМ: Шта?

БОСИЉКА: Каће та косидба?

ЈАЋИМ: Мислиш – каће та косидба?

БОСИЉКА: Јок море, него мислим каће та косидба! Турски ли говорим, рутаљу наглуви?!

ЈАЋИМ: Мани жено, видиш да оштрим алат.

БОСИЉКА: Кој море алат?!

ЈАЋИМ: Сикиру – ниси ћорава...

БОСИЉКА: Откад се, Јаћиме, ливада сикиром коси?!

ЈАЋИМ: Е, ова ливада се тако коси!

БОСИЉКА: А која је то ливада сикиром што се коси – ја да је видим!

ЈАЋИМ: Кад питаш – ова!

Ту џи се мој Јаћо удари џесницом уџруди да одјекну кроз Пилаџовић, и кроз Прилиџац – џа и у Роџама се зачу! Уф, сунца џи!

ЈАЋИМ: Слушај, жено! Вриједи ли тебе љуцки говорити – знаш ли ти шта је душа Србинова! Њива је то! – прима квалитет! сортимент! – плодна што само бити може! Иона тражи садево орање, и то дубоко орање, нако – мушки, на крлак! – какогод и четник кад гузи!...

*Ту ћи Јаћо – нако, саобе руке – навуче сикиру наону сївар, ћа све
њшићи и усркује!*

Крси се Босиљка, ѿрекшићева више ћућа...

БОСИЉКА: О луда човијека, Боже ме сачувај!... Није ли ти,
Јаћиме, весели ђедо нешто усан скоро долазио?

*Е саде Јаћо замуче, ћа заошћрева ли заошћрева – на жену ни не
ћогледава...*

БОСИЉКА: То ли је, куку мене! Опет си ђеда уснио, јадниче
прејадни! – ијасам ти узтебе јадна! Шта ли ти саде
углаву смјести, далеко му лепа кућа?! Знам ја! –
кастиле тај не долази!... Прољеће је, црни Јаћиме!
Посла колко волиш!

ЈАЋИМ: Ако, Босиљка. Није посо зец, па дутекне...

БОСИЉКА: Лепо мене данас вели попадија Госпава – Откуд,
Босиљка, да ти човијек сабајле порани уцркву, сви-
јећу упали?... Чуди се жена, зна да уцркву свраћаш
само о Божићу и Ускрсу и кад нам за Светога Ђурђа
колач секу... Да га није, болан, опет уфатило оно
његово? – пита, а ја ко не знам нашта мисли: Које
море, Госпава? Оно, знаш – вели, а све ме вако, испод
трепавица погледава...

ЈАЋИМ: Босиљка...

БОСИЉКА: Пошљедњи пута кад ти се ђедо приснио продасмо
Ружу да купимо кобилу! Свака час кобили, ождреби
се – ено ждробенце, нек је живо и здраво! – ал од Руже
колко сам млека музла – толко иову другу краву исве
овце да скупим – не би накупила!

ЈАЋИМ: О, жено...

БОСИЉКА: А што?!... Што је весели ђедо коње волио и у кадру
док је служио од своје кобиле није се одвајо!... Ал мој
Јаћиме, да ти кажем нешто: кад ти се ђедо на кобили
крозсело пролазио – у Београду си лимузине на прсте
мого избројат! Ти си данас једини који на коњу укр-
чму иде!

ЈАЋИМ: Босиљка!

БОСИЉКА: Слушаш ли ти мене, црни Јаћиме?!... Српски ти велим
– ман се дангубе! Еј!

ЈАЋИМ: Мети у торбу проје, лука – бела и црна, сира, пршуте,
папричице обавезно... Потекар, и ђедову чутурицу
љуте, ал оне, знаш – из дудова бурета, што од чича
Драшка остало.

БОСИЉКА: Куд ћеш море, човијече неразумни?!

ЈАЋИМ: Угору.

(Зайева – весело, раздрађано)

Свуд по гори птичице певају, српски борци чете развијају!... Е – хеееј! Четник гузи! Он је моћ!

Те насџави ђе је сџао, џо јесџ – да заошџрева, а Босиљка само вако ѓлавом, џа се крсџи жена...

БОСИЉКА: Угору, гора ти над главом листала... Мајко Божија, Света Петко и Огњена Маријо, Ви помозте да на добро изиђе...

Слика 6. – Поздрави и жеље

Укојој садево Босиљке саме, јел Јаћо оде уђору; џушџила радио-аџараџ – они џоздрави и жеље – џридиђла сукњу, џе риља башиџицу исеби у браду џевуши.

Садруђе сџране онођ џлоџа изниче џи Обрен, џузу ион наову сџрану. Праџи Босиљку – очима само вако...

ОБРЕН: Здраво–живо, снајке.

БОСИЉКА: Ју!... Препаде ме, човијече!... Шта се шуњаш ту?!

ОБРЕН: Не шуњам се ја, снајке, него ти занела, па не чујеш... Звао те ја.

БОСИЉКА: Јел?

ОБРЕН: Аха.

БОСИЉКА: Нисам чула... Ја малко занела...

Гледају се џако, а од зада они џоздрави и жеље...

ОБРЕН: Ђе ти човијек?

БОСИЉКА: Ко?...

ОБРЕН: Човијек.

БОСИЉКА: Који човијек?

ОБРЕН: Онај један, твој, што га имаш.

БОСИЉКА: А Јаћим?... Оде угору.

ОБРЕН: А ти сама?

БОСИЉКА: Па ја, сама...

ОБРЕН: Риљаш?...

БОСИЉКА: Риљам...

ОБРЕН: Баштицу?...
 БОСИЉКА: Па ја, баштицу...

*Гледају се... Од зада – Сјшкер: Срећно и усјешно окојаване ба-
 штице својој комшиници Босиљки жели њен комшија Обрен ње-
 смом – Обраше се виногради...*

БОСИЉКА: Сачувај Боже и саклони!... Како саде то?!

ОБРЕН: Е! – како?... Све се може.

БОСИЉКА: Мато нисмо ми! – то мора да су неки други Обрен и
 Босиљка!...

ОБРЕН: Ми смо, Босиљка. Ми! Ово је наша пјесма... Сјећаш
 ли се, Боко моја?

БОСИЉКА: Пушти, Обрене... Давно бјеше...

ОБРЕН: Нек је давно. Ја памтим.

*Гледају се... То се, њрико, оне усјомене буде – сјомени момачкијех и
 ђевојачкијех дана...*

ОБРЕН: Кад се Јаћим враћа?

БОСИЉКА: Ко ће га знати...

*Гледају се, боћами – ђусјо, њрико – ђусјо... Ујшо Обрену задрнка
 они мобилни...*

ОБРЕН: Ех, Служба зове... Па уздравље.

БОСИЉКА: Уздравље...

ОБРЕН: А љепа си ми, Боко – ко ономад – и љепша још.

*Оде Обрен, а Босиљка све сјоји ња сјоји, гледа зањим, њридржава
 се заону мойику – њросјо не зна жена иша би, иша је снађе, док од
 зада – Обраше се виногради...*

Слика 7. – Џока

*Укојој, њрико, ојей мрак влада ојјочейка докраја. Из мрака –
 њесма!*

ЈАЋИМ: На планини на Јелици састали се сви четници!...

БОСИЉКА: Јаћиме! Луђаче!

- ЈАЋИМ: Састали се па говоре петокраку да оборе!
- БОСИЉКА: Ђе си цијели дан?! Имаш ли ти кућу, имаш ли жену, кукавче сињи?!
- ЈАЋИМ: Петокраку јер не ваља, она неће Петра краља!..
- БОСИЉКА: Шта мислиш ти?!... Ја и да копам, и да косим, и да музем, и да стоци полажем, и воду да носим, и да кувам, перем, дрва да цепам – а ти?!... Турео господин сикиру наrame, па цијели дан скита по Бјелашевцу, брига га засве друго!
- ЈАЋИМ: Она не да српском роду људско право и слободу!
- БОСИЉКА: Кажем ти лијепо, Јаћиме, упамет се узми! – нисам ја ничији роб! Ако си шено – кажи ми – дазнам да ија шенем! – те све да баталимо, па свако насвоју страну! Овако се не може више, Јаћиме!... Чујеш ли ти мене?!
- ЈАЋИМ: Ој четници Равне Горе збијајмо се у редове!...
- БОСИЉКА: Што, јесам ја луда па нећу ија у госпође?! Да се носим, сваки мјесеца мењам флизуру, да правим прц–параде по Ужицу и Пожеги?! Да једном скинем ове пироћане и калиште с ногу?! Мислиш – волим шталу, па не знам шта би безње?! Ија сам човијек, Јаћиме! Ија оћу свој живот!
- ЈАЋИМ: Збијајмо се брат до брата да скинемо јарам с врата!
- БОСИЉКА: Што је сатобом, човијече?! Јесу ли ти вране мозак попиле?! Село ћеш избудити!...
- Иде Босиљка с вењером кроз дворишће, у сјаваћници, цоком оґрнућа – итражи Јаћима... А Јаћо – ене, ирико! – ирилего на клући, итурио сикиру подграву иа сируже! – све у шеснес!*
- БОСИЉКА: Види рутала, брига нега!... Мајко Божија и Света Петко, шта би ово санама, ако Бога знате? Ушта нам се то живот измеће?...

Крене Босиљка укућу, сјане, иовраћи се, скине ону цоку иће иокрије Јаћима – не баш нежно – ал га иокрије...

Па оде.

Слика 8. – Поручник Станојло

Укојој ене Јаћа на њројланку. Уморио се од шкићње, ње њрисједе малко уону ладовину њод крошњом. Наслони сикиру уз сѡабло, ња кад узе из ѡорбице да вади ѡедову чуѡуру и оне ѡонуде – у, сунац му њеѡов! – вода на усѡа да ѡи ѡође!

Доље, ѡодњим – ѡробље, куће, село, њиве и ливаде, шцирина и дубина – слобода! Свуд около ѡичице ѡевају, бубице зује, а сунце оѡријало ѡе ѡправа расѡе и жиѡо зри... Еј, Србијо мајко наша!

Таман малко да се ѡриваѡи, кад – еѡе оне ѡијане фрулице шѡо ѡраво удушу удара...

ЖИВОЈИН: Огладњело се, а соколе мој?!

ЈАЋИМ: Дела ѡедо! – привати се ити!

ЖИВОЈИН: Ако, ако Србине брате – само се ти заложити! Унас горе тежак је пост! Така је команда оног нашег небесног Ђенералштаба, а ту баћо врдања нема! Ја сам ти саде само на вину и беломе таину... Него – како велиш? Иде ли работа?

ЈАЋИМ: Слабо, ѡедо... Трећи дан како лутам по Бјелашевцу ко глува кучка...

ЖИВОЈИН: Нека је трећи! Трипут и Бог помаже!

ЈАЋИМ: Никако да нађем добро дрво... Ил је кратког доземка, ил ѡуто, изувијано ко и гује на легалу – Бог да сачува! Ишо у присој – ишо у осој, тражио на сунчану – тражио на јападну страну – исто ми...

ЖИВОЈИН: Тражи, Јаћиме! Тражи! – и даће ти се!

ЈАЋИМ: Најгрђе ми: кућу начисто запоставити... Босиљка само дува – чекам каће ме будаком по леђима. Све напусти, ѡедо, остави сред посла... Бог зна како ће се ово свршити...

ЖИВОЈИН: Свршиће се како си почео и како вјерујеш, унуче мој! Не клони духом! Само немој да си млак, јел горијет отога нема!

ЈАЋИМ: Ма знам, ѡедо, добро – ал...

ЖИВОЈИН: Прича ли ти ја за поручник Станојла из оног села Понора, крај Пирота на Нишаву?

ЈАЋИМ: Јок, море...

- ЖИВОЈИН:** Оно кад се на Чукама, пред оном црквом у Скочивиру, врати уров с бугарским гелером у врату?
- ЈАЋИМ:** Гуслај, ђедо! Гуслај!
- Те ља фронт... Положај – Чуке, црква у Скочивиру. Ровови кривудају тамо–вамо... Грува сасви ситрана, саставили небо и земља, ља војска у њокрећу... Рај!*
- ЖИВОЈИН:** Доктор Врачевић убledo – не мож да вјерује да човијек шета с тако тешком раном. А Станојло се само смије...
- СТАНОЈЛО:** Какво бе, љуђи?!... Малко ме резнули по шијуту, а ви ме већем у гробиште бутнусте! Није Станојло од јуче!
- ЖИВОЈИН:** Ужурба се доктор, припрема операцију, ми се сви окуписмо око Станојла – весели Лазо још бјеше жив – кад! – ете ти га послани Милисав...
- МИЛИСАВ:** Госин поручику!
- СТАНОЈЛО:** Рапортирај, Милисаве! Тега те си ми нешто големо бел у лице – белајли је, кво ли је?!
- МИЛИСАВ:** Отеше ни Бугари од нашу чету два митрољеза!
- СТАНОЈЛО:** А?!... Од нашу ли чету митрољези, јеба му чудо, Милисаве?!
- МИЛИСАВ:** Од нашу, госин поручику...
- СТАНОЈЛО:** Наопако!... Па кикво гледаш, војско недодрмана! – очи ви се укрстиле!
- МИЛИСАВ:** Затекоше ни, госин поручику...
- СТАНОЈЛО:** Затекоше ни... Мачљак! Сиктер, мори!... Докторе! Дека тури они стари завој?!
- ДОКТОР:** Куда, човече, лези, операција је...
- СТАНОЈЛО:** Кикво море аперација?! Нема а од аперацију док не врнем митрољези!... Милисаве! Врзуј бандаж!
- ЖИВОЈИН:** Цабе смо га опомињали – Станојло ни да чује! Навлачи чизме и само пцује... Уто! – ко зинат! – запраште митраљези с бугарске стране...
- СТАНОЈЛО:** Ђут, ђут!... У, дете им њино! Това саде па Бугарета оноде на нас сс наши митрољези. Леле, леле, леле утепани... Чек море! – сг че ви малко ја утепујем оле мале, дека че виде куде петел јајца леже!

- ЖИВОЈИН: И оде.
- ЈАЋИМ: Оде?!
ЖИВОЈИН: Оде.
- ЈАЋИМ: Ђе оде, ђедо?!
ЖИВОЈИН: Оде! Оде!... Не прође фрталъ сата, кад – бум! трас! дамбара–бум! Митраљези, брђани, рововци, гранате! – читав оркестар! Потраја то малко, те настаде мир... Кад! с брега! – ете га Станојло... А зањим...
- ЈАЋИМ: А зањим, ђедо?...
- ЖИВОЈИН: Зањим, чедо моје – плек–музика!... Цигани! – трубачи и тупанџије! – уситнили, те оно оро само трешти! – донеба се чује!... Иде Станојло предњи, нахерио шајкачу на увце, у руци му флаша ракије – ма, ка усвадбу да је пошо! И тек га чујеш како виче...
- СТАНОЈЛО: Аферим, браћо! Онодимо ми наши митрољези, па још отемо од Бугари два њина!
- ЖИВОЈИН: Те нако знојав, каљав – хукну и шједе на столицу, а доктору...
- СТАНОЈЛО: Те ти, брат ми, сг си вади гелер, чупај кико знајеш... Куде ми па онија удзбујали Милисав?!
- МИЛИСАВ: Изволте, госин поручику!
- СТАНОЈЛО: Презај, соколе, при онија башибозук куварсћи – нек си туру једно послађе кавенце за чика Станојла!... А ви, Цигањета! – башту ли ви и мајћу у дупе цигањско! – че свирите прво – Запојас, после – Тројанће на воду пошла – иначе! – бој че правим! Јела сад!... Па нек мрем! А тека!

Удреше Цигани, ѓрми они фронт̄, срїска се вије ѓирбојка...

- ЖИВОЈИН: Јес разумио, Јаћиме?
ЈАЋИМ: Разумио сам, ђедо...
ЖИВОЈИН: Мудо моје си ти разумио. Слушај вамо: који вјером побједише царства – учинише правду, добише обећања, затворише уста лавовима... Ајд сад! – вољно! Па како радио – тако ти Бог помого.

Несїаде Живојина – само она свейлос злайсїа у ваздуку зањим осїа.

Кад! – давидиш, ѓрико! – зайпресе се оно дрво! Те ѓиш Обрена – исїузава низњеѓа!

Слика 9. – Криву да исправимо Дрину...

*Укојој Јаћим и Обрен на истом пројланку садево се вако разгова-
рају...*

- ЈАЋИМ: Ене де!... Откуд ти, Обрене?!
 ОБРЕН: Мало пречицом – мало дужицом...
 ЈАЋИМ: А иова сланиница замирисала...
 ОБРЕН: Ито – што да кријем!
 ЈАЋИМ: Дела, привати се! Ђе има за једнога – ту је и за-
 другога!

*Точи му Јаћим, нуди га онијем понудама... Ал није саде Обрену до
ића и шића – друго он конића...*

- ОБРЕН: Него, Јаћиме...
 ЈАЋИМ: Ја.
 ОБРЕН: Теби, изгледа, живци мало одоше...
 ЈАЋИМ: Ђе одоше?...
 ОБРЕН: Мислим – онако, одоше...
 ЈАЋИМ: Јок, брате – ту су они...
 ОБРЕН: Богами, кад човек сам сасобом прича...
 ЈАЋИМ: А, то!... И не причо, Обрене – стиснуло сасви страна...
 На неки вентил мораш пуштити...
 ОБРЕН: Што, болан, не олакшаш себи?
 ЈАЋИМ: Ко каже? – олакшам ја свако јутро...
 ОБРЕН: Мислим – душевно...
 ЈАЋИМ: Мислим – цревно...
 ОБРЕН: Души својој, Јаћиме, да олакшаш...
 ЈАЋИМ: Како? Сакоје стране? Није то камен – дигнеш га и
 помериш... Живот је то – највећа и најтежа стијена.
 Планина, море! Та касе навали...!
(Те зајева)
 Планино моја – планино туго, планино моја – ста-
 рино!... Е – хееј!
 ОБРЕН: Реши се, брате, непотребна терета... Ето, та наша
 парница, на пример... Мој Сурча итвој Немања кре-
 нули да исправљају криву Дрину ђедовску – па је не
 исправише. Сад остаде намене и натебе да је исправ-
 љамо, па дела Јаћиме – ђеци да не остављамо...

- ЈАЋИМ: Дела Обрене, само – како?
ОБРЕН: Лако, Јаћиме. Лако. Договоримо се и крај. Шта има ту?
ЈАЋИМ: Ја. Треба се договорит...
ОБРЕН: Ниту нема много – ако смо људи.
ЈАЋИМ: А јесмо ли?
ОБРЕН: Што да нисмо?... Ево, само потпишеш овај папир...
ЈАЋИМ: Кој папир?
ОБРЕН: Овај... На ти, читај... Све чисто – по закону... Продаш ливаду оним Драгачевцима. Они тебе исплате, ал не ову суму – то је само за суд и порезнике, тебе чека двапут веће отога – и шлус! Задовољан ти – задовољни они! Кажем ти – све чисто ко суза и по закону!
ЈАЋИМ: Ја... А ти?
ОБРЕН: Задовољан ија!
ЈАЋИМ: Ја... А што?
ОБРЕН: Курталисо се беде! – како што! Ко ће те адвокате више поплаћат ?!
ЈАЋИМ: Само збогтога?
ОБРЕН: Што? Мало ли је?
ЈАЋИМ: Ма није мало, ал... Мора дима ту још нешто...
ОБРЕН: Јаћиме, Јаћиме... Приђи, брате – ако неко прислушкује... Баш кад питаш: ија сам ти човијек. Плата мала, од нечега се мора живјети... Знаш исам – стави се по који динар ту итамо уцеп...
ЈАЋИМ: Ја...
ОБРЕН: Наће се и затебе, договорићемо се...
ЈАЋИМ: Ја...
ОБРЕН: Само потпиши...
ЈАЋИМ: Ја?
ОБРЕН: Ја...
ЈАЋИМ: Каде – саде?
ОБРЕН: Ваљало би.
ЈАЋИМ: Немогу ти саде, Обрене, нешто ме рука жига...
ОБРЕН: Онда сутра?

ЈАЋИМ: Ако ме ова болес прође...

ОБРЕН: Нека ти уговор. Размисли. Толко земље имаш – баш ти та ливада треба. Продај је! – мање ћеш косити. Па бар да је шума – дрва да посечеш, неку корист да ућариш – него ова дивља трешњетина ито је све... Размисли, Јаћиме – али немој дуго – муштерије док су ту... Неће ниони довијека чекати. Видиш – и здравље те попушта... Ниси нити што си некад био.

Оде Обрен, истаји, нестиаде га. Само чујеш они мобилни ће дрнка, ња домало и што уишну...

Мојри Јаћо они њајир, држи га садва њрста – ко и змију да је зареј уфајшо...

ЈАЋИМ: Ја... Смета тебе ова трешња, а? Ова једна једина, ладић што баца...

(Зџужва њи они њајир, ње узе сањим задњицу да њаре!)

Еве тебе твог папира, Туркељино! Не да Јаћим ђедовине! Пре би себе руку откинуо, но ливадицу и трешњицу туђину продо! Пусто турско нећу! – ал нисвоје не дам!...

Тек наједаред – укиши, зину, обрну се – њолажано, уишљи уоно једино дрво – уону њрешњу дивљаку – њоче да обилази окоње ко и мачак око оне сланине, загледа је сасви сџрана, реко би – Јаћим младожења, а дрво млада...

Тек давидиши кад зајури шајкачу, ње се засмија да одјекну Бјелашевцем с једнога краја надруђи, ња њричали њошље њрико неки – и у Ариљу се чуло!

Слика 10. – Гуја из бунара

Укојој вади Босиљка водицу сџуденицу изоног бунара, кад из бунара – ње га Обрен!

ОБРЕН: Здраво–живо!

БОСИЉКА: Ју човијече, насмрт ме препаде!... Што радиш доље?!

ОБРЕН: Ја пречицом, краће је...

БОСИЉКА: Нека је и краће – ал мокро!... Ђе, болан, научи да пливаш?!

ОБРЕН: Служба, Боко моја – Служба све те научи...

БОСИЉКА: Камо среће да је иони несретник таку службу служио – саде би ион знао да плива. Овако – однесе бујица ињега имене... Ослушни, дер... Чујеш ли?

То шам зоре Јаћо сикиром ипрешњу обара, ше одјекују ударци ко ионо звоно на Саборној цркви, ња и ијесма се чује!

БОСИЉКА: Само видиш – ћуне му нешто углаву, ати се пошље чеши ће не сврби... Бог зна што је сад наумио.

ОБРЕН: Па како вас двоје?

БОСИЉКА: Како се мора! – како другојачије?

ОБРЕН: Као мало да је попустио...

БОСИЉКА: Ко?! – Јаћим?!... Кад му сину они светлаци предочи! – нема Бога да се јадна одбраним! Може глава да ме боли колко оће! – насрће тај какогод и гладан курјак докле недобије своје...!

ОБРЕН: Ја ти, Боко, мислим – у глави попустио...

БОСИЉКА: А то! Мислиш – глави, овој горе?... То је друго...

ОБРЕН: Прича сам сасобом...

БОСИЉКА: Их! – откад!

ОБРЕН: Некако се прозлио, све те овако, испод ока, гледа... Смешка ти се, ал брк му поиграва – као да режи подњим...

БОСИЉКА: Намене друго и не чини, но само режи и лаје...

ОБРЕН: Једном руком глади, другом ону ствар вади...

БОСИЉКА: Е, то лијепо рече!

ОБРЕН: Просто не знаш одакле ће ућерати...

БОСИЉКА: Да није, болан, итебе ућеро?! Не би ме чудило...

ОБРЕН: Шта је то, Боко моја? Штаби сањим?

БОСИЉКА: Има ту још којечега, не знаш ти...

ОБРЕН: Причај, Боко, душици олакшај... Умене можеш имати повјерења, одавна се знамо ти ија...

Очас иосла размесџи ишљедник они сџо, двије сџолице, ламџицу уџери у Босиљку... Нема! – Служба је џо...

ОБРЕН: Каву?

БОСИЉКА: Не, фала.

ОБРЕН: Сок?

- БОСИЉКА: Не, фала.
- ОБРЕН: А јеси ми љепа, као ономад – ђеца док смо били, по вотњацима ашиковали...
- БОСИЉКА: Мало–мало, па му покојни ђедо усан дође. Напуни му главу којекакијем глупостима – пошље онај невидник дибидуз застранчи...
- ОБРЕН: Ђедо, велиш?
- БОСИЉКА: Ја.
- ОБРЕН: Име?
- БОСИЉКА: Живојин.
- ОБРЕН: Солунац?
- БОСИЉКА: Па ја – он...
- ОБРЕН: Добро, добро... Даље.
- БОСИЉКА: Па тек наједаред! – некака музика му се привиђа, па грмљавина изведе ра неба... Чисто ме препадне...
- ОБРЕН: Музика, велиш?
- БОСИЉКА: Ја...
- ОБРЕН: Четничка?
- БОСИЉКА: Па ја... Већином. Ако није то – онда гусле...
- ОБРЕН: Гусле?...
- БОСИЉКА: Ја – гусле...
- ОБРЕН: Добро, добро... Даље.
- БОСИЉКА: Ђе ћеш даље, човијече! Мене и то доста!
- ОБРЕН: Јадна Боко моја... То уњему авети прошлости проговарају.
- БОСИЉКА: Авети, велиш?... Куку мене...
- ОБРЕН: Гоне га, нападају, крви траже...
- БОСИЉКА: Пу, пу, пу! – баксузе!... Да му ко чини не баци, црном га уврача магијом?
- ОБРЕН: Јотићи су то. Коцкари, разбојници, ајдучи, кољаши – греха се ту накупило за двијесто година... Итај гној једном мора пробит.
- БОСИЉКА: Зар умене да пробија?!...
- ОБРЕН: А ја ти се, Боко, развео.

- БОСИЉКА: Што велиш?...
- ОБРЕН: Кад нешто неиде... Сад ти самујем – ко и међед у кавезу мерим они стан од стотину квадрата, све тако – с једног краја надруги... Уби ме чамотиња. Тек! – присетим се тебе и нашијех дана, младости пусте, твоје косе густе...
- БОСИЉКА: Ија се, Обрене, тако некад пришјетим...
- ОБРЕН: Има ли ту још каквијех јатака?
- БОСИЉКА: А?...
- ОБРЕН: Каквијех другијех имена?
- БОСИЉКА: А то!... Спомене некад Милутина Јанковића...
- ОБРЕН: Четничког команданта?... Па што вели?
- БОСИЉКА: Мани, море... Срамота да причам...
- ОБРЕН: Од кога срамота, Боко моја? Одмене?... Ех – некад се ниси срамовала...
- БОСИЉКА: Што да ти кажем?... Тако, море – све некаке брезобразлуке спомиње, далеко било... Четник гузи! – виче по дворишту, па њишти и усркује – стока се уштали одњега поплаши!
- ОБРЕН: А сјеђаш ли се, Боко, оне ноћи?
- БОСИЉКА: Ђути ђаволе, не зазивај...
- ОБРЕН: Замало бјеше, ал ту ми се уреза...
- БОСИЉКА: Шта вриједи... Ти оде уград, на школе...
- ОБРЕН: Служба, Боко. Служба – проклета била. Она ме отебе одвоји... Ти се пошље удаде за Јаћа...
- БОСИЉКА: Ти ожени...
- ОБРЕН: Еј, младости пуста!
- БОСИЉКА: Измаче се – затрен мину...
- ОБРЕН: Подај му ово, нек потпише.
- БОСИЉКА: Шта ти то?
- ОБРЕН: Ако пита, кажи – послао Милутин Јанковић преко јатака. Само нека потпише. Што пре.
- Ушо – задрнка она ђавоља сѣрава, ђаво је однео...*
- БОСИЉКА: Идеш?...
- ОБРЕН: Служба, Боко. Мора се.

БОСИЉКА: Зар опет у бунар?!...

ОБРЕН: Преко прече – вода тече... Нек потпише. Свануће и теби имени.

Несјаде Обрен, иззуби се уоном бунару. Гледа Босиљка зањим, ње све уздахује и вако ѓлавом ѓроврђује...

БОСИЉКА: Свануло мене одавно – већ и заборавило... Саде помрчина пада, друго није...

Слика 11. – Трешњицица род родила!

Укојој домаћица у дворишију живину рани... Ејне и Јаћа: зајајурен, задихан – ал задовољан! – ња све цветиа и лајнице ѓусија! А орамену дебло! – ко и Марко Краљевић ону ѓојузину шесѓојеру да носи!.../

ЈАЋИМ: Сретан рад, домаћице! Сретни рад, кућанице!

БОСИЉКА: Фала, изволте!

ЈАЋИМ: Ајде, ајде жено... Само ти ради. Имам ија своје.

БОСИЉКА: Видим ја итвоје исвоје... Шта ти то, црни Јаћиме?!

ЈАЋИМ: Дрво! – ниси ћорава!

БОСИЉКА: Да је дрво – видим... Ал како – не смијем ни да питам...

ЈАЋИМ: Што, море?! – питај слободно! Не гризем ја!

БОСИЉКА: Па ево – питам...

ЈАЋИМ: Трешњево!

БОСИЉКА: Трешњево?...

ЈАЋИМ: Ја! Тврђе од камена! Звонило ко и црквено звоно док сам га секо!

БОСИЉКА: Што ћеш шњиме, Јаћиме?

ЈАЋИМ: Да нећу ништа, жено паметна, не би га обаро и вако! – нарамену! – чак озгор теглио!

(Те зајева)

Трешњицица род родила, од ро – од рода се саломила!... Четник гузи! Е – хејеј!

Оде Јаћо, ѓако – све сајим деблом орамену. Мршиши се Босиљка, мрмља, ња ѓек наједаред наоне кокоши...

БОСИЉКА: Иш отале, гром вас убио! Пссс–аа! Псс–аа! Ишшш!

Слика 12. – Од злата јабука

Укојој јасно видимо да кад Јаћо једаред нешићо науми – има ћо да шићуни! – не знам шића да бидне! Те ћа сад у радионици... Обраћива ону шврду шрешњевину – бори се шићоме ко да му живоји оћом концу виси.

Живојин шједи с краја, шће моћри – а мило му! Баш му мило!

ЖИВОЈИН: Топ! Артиљериско оруђе за општу подршку пешадијски јединица! Слушај сад вамо: да није нас, артиљераца! – они прашинар репоња нос изрова не би промолио! Како би он на бомбу инож јуришо да ми претходно не распалимо бараж разорном – с кошењем лијево и десно! – те од непријатеља питу начинимо?! Цодисо би репоња без тобције! – па би утом цодисању и душу нанос испуштио! Јес разумио, Србине братае?!

ЈАЋИМ: Разумијем, госин наредниче! Душу нанос испуштио!

ЖИВОЈИН: За репоњу! – ми смо господа! Кад друмом јаши батерија! – па мамузе звецкају, а каре такарају – репоња има да држи десно и да бега с пута! Тако је правило, одБога дато! Јел зна он! – ће бундева рупу начини, ту орас не запушава! Јес разумио, унуче мој?!

ЈАЋИМ: Разумијем, госин ћедо!

ЖИВОЈИН: Разумијеш ти мудро моје!

ЈАЋИМ: Ђе бургија не врти – ту ћуле проврћива!

ЖИВОЈИН: Врло добро, Србине!

ЈАЋИМ: Стараћу се, госин наредниче!

ЖИВОЈИН: Тебе то дрвоћеље, видим – добро иде...

ЈАЋИМ: Иде вала, не знам нисам како... Гвожђе некако најволим – ал дрво ми засрце прирасло...

ЖИВОЈИН: То ти од покојног стрица Драшка остануло... Имо је мој Драле златне руке и усваком оном прсту по један занат. Од пустог дрвета само живе људе што није правио... Липа, јова, клен, храст, граб, јасен, орај, па и тополовина – метиљавина! – тајне зањега није било... Кад оде угору да обара она стабла за обловину – их! – стој Србине, па гледај и крсти се! Одмери оно дрво – од корена до вр – а... Обиће га од севера на југ, па од

истока на запад... Куцне га овамте... Куцне га онамте... Поглади га руком – ко ионо детенце по главици да помилује... И само ако каже – може! – сеци брале, бољег отога нема!... Треба ти каца за купус, буре за љуту? Паоци за точак, цела кола? Кревет, креденац, сто, столице, прозори и врата?... Само дођи код Драла и тури шајкачу за увце. Из пустог Београда су долазили кодњега – таки мајстор био!... Те гусле, на примјер – он је правио. Дрво јаворово, а гудало од шимшировине, па кад загудиш! – и Филип Вишњић и сљепа старац Милија шједе крајтебе и само главом климају, а мило им обојици... Па онда – ови рендић, што саде блањаш сањим... Што пише нањему, видиш ли?

ЈАЋИМ: Д. Ј.

ЖИВОЈИН: Д. Ј. – Драшко Јотић. Од граба га тесо, а нож је сам ково – јел и ковач мој Драле био. Само га оштрог држи – кад га оштриш брус да ти увек намокрен – нема тог дрвета ће неће шушка ко перце да отпрне!

ЈАЋИМ: Несачека он мене, ђедо, а толко сам оњему слушо – и од ћаће и од други изсела...

ЖИВОЈИН: Сачеко би он тебе, соколе мој – па би ти се порадово какогод и отац ти Немања, само да не би они злотора...

Мрак – ѓус, црн ња лейљив – њада на Јојића дворишће. Тек ѡрачак један свейлосић обасја ѡри сенке – мучаљиве, ѡреиће...

ЖИВОЈИН: Ушуњаше се једну ноћ у двориште, оног љета Господњег четрес шесте, одма иза Петрова дне... Псе намамише месом, те и поклаше да не лају... Онда се притајише – тамо, код вајата – у засједу. Знали су да је Драле то вече кришом изгоре дошо, да се пресвуче, опере... Дојавише им издајници и одроди српски, што су унашу кућу ко усвоју улазили. Пошљедње парче проје, пошљедњи цак оног брашна делисмо ш њима, аони – валда да нам зафале – ућераше нам каму у леђа... Ућераше, те проврћеше – да нам рана никад не зацијели...

Мека зора, рујна, свиће с ѡјем косова и славуја... Тиха сен – ѡод оружјем, висока, брадаића, косе на рамена ѡале – изкуће излази...

ЖИВОЈИН: Кад је Драле мој узору – још снен, од кревета топо пошо да се врати уону пуну земуницу ће се двије године ко рањен курјак крио – дању вучки, ноћу ајдучки – уфати га она црна тројка... Ту баш, на прагу кућноме – ће смо сламу за Божић разастирали – камом га преклаше – преклаше да му се глава замало од тијела одвоји...

Ту Живојин нако ѿврдо, војнички, ѿсницом сузу ошаре. Јел, нека је мрѿав – иѿак је ион човијек. И ѿо човијек већи од мнозијех шѿо се живи зову...

ЖИВОЈИН: У, славу им њину... Јабуку ми узбраше – никад је прежалио нисам...

ЈАЋИМ: Немају ти славе, ђедо, нити су је икад имали... Да су славу славили и уБога вјеровали, не би звијезду са неба скидали и на чело метали.

ЖИВОЈИН: Јабуку, од злата јабуку узбраше ми, одроди...

Ту обојица замукоше и само још чујеш ударац оноѿ алаѿа одрво, резак и звонак, док Јаѿим обрађива ѿврду ѿрешњевину...

А имаш ли ухо, ѿрико – чућеш још нешѿо: ѿо кроз ѿамо, у даљини, ко кроз маѿлу – јадовно зачемери. Краѿико – два–ѿри ѿона, чеѿри, не више – оѿора, љуѿа – ѿро длаке коњске резну, ѿа онда ѿишина – ал усрцу ѿи још одјекује, а душа крилаѿи ѿа све унебо ѿоѿледава, јел иона своје очекује и шѿије...

Гусле!

Слика 13. – Топ!

Укојој Јаѿим завршио ѿоѿа! Тоѿ има цевку, кару ѿа ѿочкове с ѿаоцима – све како ваља и доликује! Ене, сѿиоји Јаѿо крајњеѿа, ѿе суче брк и ѿошљедњи ѿланц му удара.

А Босиљка?... Крсѿи се жена, очима не мож да вјерује...

БОСИЉКА: Шта ти ово, црни Јаѿиме?!...

ЈАЋИМ: Топ, жено! – ниси ћорава!

БОСИЉКА: Каки море топ, ако Бога знаш?!

ЈАЋИМ: Лијеп... Трешњевар... Ко ионај у Црнога Ђорѿија што бјеше.

БОСИЉКА: Оћел то чудо да опаљива?

- ЈАЋИМ: Јок, жено моја паметна и препаметна! – ти ће да опаливаш! Чек като рине с Равне Горе! – џумбус има да бидне! Турци само вако угаће има да чине – пфффф!... Е – хеееј! Четник гузи! Гузи! Он је моћ!
- БОСИЉКА: Куку мене и Света Богородице...
- ЈАЋИМ: Слушај сад вамо! Да ми извадиш ђедову униформу из ковчега. Да је изветриш, опеглаш – јел сам намеран да је наскора облачим. Јес разумила?
- БОСИЉКА: Море Јаћиме, слушај ти!... Нис ти мене наредник а ја тебе регрут, да ме тако муштраш! То се ти тако сатвојим веселим ђедом идругим аветима из прошлости разговарај!
- ЈАЋИМ: Стој, жено! Како рече?!... Авети прошлости?
- БОСИЉКА: Ја! – него како?! Све су то авети! Ви сте Јотићи стари разбојници и ајдуци – мора та нечист неће избит! Полудио си, човјече! – начисто полудио! У нормалних људи данас дрнка мобилни уцепу, а ти болан топ направио! Ни пливати не знаш! Тече ријека у једном правцу, а мој ти Јаћим пошо удругом, узводу – те тоне све дубље и дубље! Ај што тоне! – него имене сасобом вуче! Ал јок, рутаљу! – ја сатобом нећу!
- ЈАЋИМ: Сврши ли, жено?
- БОСИЉКА: Еј Босиљка! – ђе су ти очи биле, даБогда ослепиле! Ђе су гледале за времена?! Очи треба главом да се управљају! – не посрцу! Срце ако слушају! – нема одњи ништа и прође ти живот за ништа!
- ЈАЋИМ: Болан жено, сврши ли?
- БОСИЉКА: Могул ја дуђем утај топ?! Можел мене да испали – Јаћиме, тобцијо?! – небу подоблаке да ме пошаље, да не гледам више нитебе ни твоје лудости?! Јел ако не може – цаба га направи! – улудо вријеме утроши! Чујеш ли?!...
- ЈАЋИМ: Ајд сад. Вољно и на извршење.

Слика 14. – Опет јабука, ал она друга...

Укојој она ламѣа, шлѣдничка, Босиљу право у лице удара. Наоколо мрак – ѓадан, прейѣћи, ѣа мрки...

БОСИЉКА: Обрене... Ту ли си?

ОБРЕН: Псст... Ту сам, Боко моја. Увјек сам ја ту, крајтебе.

БОСИЉКА: Ама, ѓе си?... Не видим те...

ОБРЕН: Видим ја тебе, Боко... Све ја видим. Псст...

БОСИЉКА: Кад видиш – води ме. Не могу ти више овако...

ОБРЕН: Стрпи се још мало, Боко моја – живот је преднама... Шта мислиш – што се разведо? Једино тебе сањао сам свијех овијех година. Једино ти ми предочи стално излазила...

БОСИЉКА: Нека сам жена – ија сам човјек... Ија душе имам... Не може се више...

ОБРЕН: Чујем – некакав топ направио?

БОСИЉКА: Топ, даБогда утопио...

ОБРЕН: Јел потписао?

БОСИЉКА: Ђе му смијем оно предочи извадити...

ОБРЕН: Мораш, Боко моја... Жртва је то – знам. Ал помисли – послѣ тога – ти ија, Боко... Заједно, руку подруку – као кад смо ѓеца били. Скинућу ти те пироћане с ногу – то калиште проклето! – водићу те по васцелу свијету, златом и дукатима зашитити, сребром и срмом уресити, стазе ти бисером посути...

БОСИЉКА: Ма ѓе си ти, само глас ти чујем...

ОБРЕН: Псст... Видим ја тебе, Боко моја. Мислим натебе. И поклон сам ти донио... Де – пружи руку...

БОСИЉКА: Јабука?...

ОБРЕН: Затебе, Боко – измоје баште... Де, загризи је – мед изње тече...

БОСИЉКА: Ђе си, Обрене?... Мрак је, не видим те...

ОБРЕН: Ссс...

Слика 15. – Гуја присојкиња

Укојој, њрико, ене саде Јаћа њред онијем оꝓледалом – брије се човијек. Врзма се ѡуде и Босиљка, као у некакву ѡслу – ал све вако, исѡод ока у Јаћима ѡдозрева. Док у лицу некако ѡѡавнила, ѡе ѡоꝓрила, ѡа се смањила и смуњила – ниђе је нема. То њу чума некака изнуѡира ждере...

ЈАЋИМ: А Милутин Јанковић беше свакад обријан, брада уредна, шињел скоцкан... Ту опасач, ту реденици – прекрштени, нож опојасу виси, наган обавезно – увијек спреман, набијен... Па кад узјаше оног белкана, па се нако доћеран крозсело прође, а три хармонике предњегу иду...

(Свеѡиѡенички)

Старе старице – сагните главице! Младе жене – гледајте умене! Алиљуља, алиљуља!...

БОСИЉКА: Био јуче неки човијек...

ЈАЋИМ: Каки човијек?

БОСИЉКА: Човијек...

ЈАЋИМ: Кад – јуче?

БОСИЉКА: Ја...

ЈАЋИМ: Шта оће?

БОСИЉКА: Тебе тражи...

ЈАЋИМ: Мене?

БОСИЉКА: Ја...

ЈАЋИМ: Што ме не зва, жено?

БОСИЉКА: Зва ја. Тебе нема – по обичају...

ЈАЋИМ: Ђе сам био?

БОСИЉКА: Штоја знам ђе си био!... Ту ниси...

ЈАЋИМ: Па шта оће? Рече ли што?

БОСИЉКА: Јок...

ЈАЋИМ: Шта? – само нако долазио?

БОСИЉКА: Није само нако...

ЈАЋИМ: Значи – ћео је нешто?

БОСИЉКА: Ово ти остави...

- ЈАЋИМ: Ја...
 (Чииа)
 Строго пов... полагај... Горски штаб... поручник М.Ј.
 наруке Ј.Ј... заповјест... Ма то је тебе, жено, курир
 долазио?!
- БОСИЉКА: Тебе – није мене...
- ЈАЋИМ: Милутин Јанковић ово шаље, поручник! – сигурно
 преко јатака...
- БОСИЉКА: О, луда човијека!... Какав Милутин Јанковић! – њега
 убише прије педесет година!
- ЈАЋИМ: Мучи жено, не ућеруј ће ниси вична...
- БОСИЉКА: Јел нисам вична?!... На онда! – потписуј!
- ЈАЋИМ: Да потпишем?...
- БОСИЉКА: Ја! – тако рече тај твој курир! Вели – обавезно да
 потпише заповијест! Без потписа – ко да није ни
 примио!
- ЈАЋИМ: Значи – ја да га примим и још да парафирам?...
- БОСИЉКА: Баш тако!
- ЈАЋИМ: Да потпишем онда... Заповијест, еј! – није шала...
- БОСИЉКА: Кака црна шала! Заповијест се мора поштовати!
 Потписуј! – док не бидне касно!
- ЈАЋИМ: Ђути жено, не разумијеш се ти утај војнички занат.
 Ово Чича наруђује офанзиву. Саћемо наТурке уда-
 рити – и озгор и оздол, и лево идесно – главу да им
 срскомо какогод ионој змијурини што кроз отаву
 лази, па само вреба ће ће те зубима онијем отров-
 нијем ћапити... Него...
- БОСИЉКА: Шта је саде?...
- ЈАЋИМ: Мислим се нешто... Што ће мени Милутин Јанковић
 слати? Он је за Драгачево, аја овде – у Пилатовиће...
 Могао је Чича мене директно послати, преко мојијех
 јатака...
- БОСИЉКА: Твојијех јатака?
- ЈАЋИМ: Ја... Нека му је Милутин трипут кум и комадант
 његове телесне страже, опет – ија сам неки потпу-
 ковник...
- БОСИЉКА: Ти – потпуковник?

- ЈАЋИМ: Што? – да нис ти?... Чула си валда досад ко ти је муж?
– комадант четничког покрета за Поморавље и Драгачево.
- БОСИЉКА: Добро, Јаћиме... Ти си сада – а Милутин био пре тебе.
- ЈАЋИМ: Био! – па шта?!
- БОСИЉКА: Значи, он је старији. То Чича по старешинству шаље...
- ЈАЋИМ: Каком црном старешинству?! – ја потпуковник, он поручник! Ваљда сам ја старији!
- БОСИЉКА: Милутин кад је убијен, бено, ти се ни родио ниси! И сад ти старији!
- ЈАЋИМ: Не лупај главу, жено, није то затебе.
- БОСИЉКА: Ма слушај ти, ругаљу!... Оћеш ли потписати ил нећеш?!
- ЈАЋИМ: Е нећу! – из ината!... Па следећи пут нек види Чича коме ће првом слати!
- БОСИЉКА: Мајко Божија... Слушај, Јаћиме – зар се ниси Чичи на верност заклео?
- ЈАЋИМ: Не бркај се уто – то је војна тајна.
- БОСИЉКА: Нек је тајна, ал ако си се заклео – наређење мораш извршити...
- ЈАЋИМ: Остав, морежено! Мешам ли се ја тебе утвоје шерпе и лонце?! Ја се на вернос јесам заклео – ал Богу и Србији! То је мој Бенералштаб! Поштујем Чичу, живот зањега дајем! – ал неће Јаћиму Јотићу да наређива неки тамо поручничкић жандармеријски из Драгачева!... И – јао!
- БОСИЉКА: Шта је сад?!...
- ЈАЋИМ: Жигну ме рука! – сва ми се одузе!
- БОСИЉКА: Кака црна рука?!...
- ЈАЋИМ: Црна Рука, жено, Црна – да црнија не мож бити. Старе ране... Уф–уф–уф! Не могу ти саде ниову оловку дићи...
- БОСИЉКА: Имаш другу!
- ЈАЋИМ: Оловку?...
- БОСИЉКА: Руку, Јаћиме! Руку!

- ЈАЋИМ: Коју? – лијеву?... Их! Ђе ћу лијевом потписивати, кад ти је умене све надесну страну...
- БОСИЉКА: Е војвода мој, комаданте Драгачева и Поморавља! Немош артију једну потписати, а овамо – топ направио, на Турке крено! Наређива Чича офанзиву!... Дај мени! – ја ћу место тебе!...
- ЈАЋИМ: Стој, жено! Одби!... Ђе ћеш ти место мене потписивати?!... Неиде то!
- БОСИЉКА: Ал кад мора... Тако наређење стигло... Ти знаш – наређење се мора извршити, иначе... Прек је Милутин, ко крив колац прек – све ће нас побити...
- ЈАЋИМ: Милутин?
- БОСИЉКА: Ја...
- ЈАЋИМ: Који Милутин?
- БОСИЉКА: Јанковић – који...
- ЈАЋИМ: Мислиш – Милутин Јанковић?
- БОСИЉКА: Јок! – мислим Милутин Јанковић! Турски ли говорим?!
- ЈАЋИМ: Бог сатобом жено, ти си начисто полуђела... Ђе ће нас побити Милутин Јанковић, кад је он убијен још уљето четрес четврте у Студеници... Што је, болан, сатобом? Ђе то има да мртви изгроба устају те живима суде?
- БОСИЉКА: Тебе ћу ја пресудити, па нек ме нема пошље! Чујеш ли, Јаћиме?!... Ти мене умозак тучеш! – крв ми на сламку пијеш!
- ЈАЋИМ: Сикћеш жено, сикћеш... Изтебе змија проговара...
- БОСИЉКА: Камо среће да сам змија! – она отровница, гуја присојкиња! – засрце да те уједем!... Ко ће то више издржат?!...
- ЈАЋИМ: Ајде болан – кад се петљаш ће ти није мјесто. Откад су војска и рат посо за жене? Него – лијепо укујну, па тамо распоређивај своје чете и батаљоне – ман се мушког заната... Аја знам своје. Наређење не потписивам – ал извршавам!...
(Укрући се, поздрави)
Господине Ђенерале! Батерија спремна за дејство по непријатељу! Рапортира потпуковник Јаћим Јотић, комадант Поморавља и Драгачева! С вером у Бога – Слобода или Смрт!

БОСИЉКА: Благо тебе, Јаћиме Јотићу... Ти ћеш, несретниче, хиљаду година живјети...

ЈАЋИМ: И још иљаду! – из ината!

Слика 16. – Опаљивање!

Укојој, њрико – еше њи Јаћа крај њоја... Јој! како је леј! – њамеј да њи сјане! Нањему срјска офцијирска униформа. Уњењнуј ко за ењзерцир. Свако њуце закојчано, ојасач њријењнуј – само они ојрјшач лабав њаман колко њреба. За ојасачем њшињољ, сабља, нож. Орамену двољед. Шајкачу нахерио надесно уво – кокарда свијетли ко сунце. Тазе обријан, брк уредно њојкресан. Чизме цакле ко да су од сјшакла, леђа њрава, њољед бисјар и чврс – а мек. У целој Србији нема њоноснијењ и изљеднијењ Србина одњеђа!

А њек кад засвира она њијана фрулица – срце да је од камена, има сузу да њушњи...

ЖИВОЈИН: Алал вера, див-јуначе! Алал вера, соколе мој! Тако се носи Србин и српски војник!

ЈАЋИМ: Госин наредниче, стање је ратно!

ЖИВОЈИН: Ратно! – него како! Овде другојачије никад није ни било!

ЈАЋИМ: Батерија спремна за дејство по непријатељским рововима!

ЖИВОЈИН: АкоБогда, Србине! Слушај сад вамо! Видиш ли оно гумасто дрво тамо, повише оне чуке?!

ЈАЋИМА: Видим!

ЖИВОЈИН: Видиш ли ону свијетлу линију испред дрвета ће се пружа источно, иде околу оне стијене те наједаред сурдукне уони тамо јарак?!

ЈАЋИМ: Видим!

ЖИВОЈИН: То су наши ровови! А видиш ли ону другу, тавну линију испред шуме, што вијуга ко иона змијурина кроз отаву у смијеру запад-сјеверозапад?!

ЈАЋИМ: Видим!

ЖИВОЈИН: То су турски ровови! Дедере, Србине – командуј! – сад да те видим!

ЈАЋИМ: Послуга! – насвоја мјеста! Елементи за прву батерију! Нишанска тачка! – главица пред церовом шумом! Даљина! – иљаду шес стотина! Добош! – педесетдва! Батерија! Здесна, топовима, разорном! – ПАЛИ!

У сунац му њеџов, кад ѓруну! – ко да Светїи Илија уоним колима ђо небесној калдрми ѓандрче! Инебо иземља се ѓроломи! А Живојину срце надошло ко Морава, ѓа кад зайїјева од ѓусїа мерака!...

ЖИВОЈИН: Јаћим Јотић пали топа – за–трес–ла се сва Јевропа! За–трес–ла се сва Јевропа!

ЈАЋИМ: Поправник педесетједан! Даљина! – иљаду пет стотина! По три, с кошењем, разорном! – ПАЛИ!

ЖИВОЈИН: Тако, соколе мој! Тако, Јаћиме!... У, дете им њино! – прснуше ки пилци!... Дедере, пошкропи и малко шрапнелом, виш да наше репоње већ устају из рова, јуришају на бајонет!

ЈАЋИМ: Даљина! – иљаду три стотине! Распрскавајућом, кошењем с лијева надесно, по пет! – ПАЛИ!

ЖИВОЈИН: С вјером у Бога, за Краља и Отаѓбину! – за мном, јунаци! Заам – ноом!!

Шїа се, ѓрико мој, ѓу све збило! – неки ѓуслар узѓусле да ѓи заѓуди... Тек – канонада све јача, све силнија. Па жаѓор и мейѓеж бојноѓа ѓоља. Ту и Циѓани свирѓије – ѓрубације и ѓуїанѓије – ѓа ѓреїшїи оно оро – донеба се чује!

А ѓосред ѓоѓ хаоса сїоји ѓи Јаћо – сїоји ѓако, ко и они храсї лужњак, крај оноѓа своѓа ѓоїа шїо ѓа своїјем рукама начини. И не ѓлаши се никоѓа до Боѓа, јер уњеѓа садево ѓуче ѓедево срце...

Еј Србијо мајко наша и Ти Боже Хрисїе наш – нек Ви је вијечна слава и хвала сада цувек и на вијекове вијекова. Амин

Слика 17. – Замало опаљивање...

Укојој Босиљка скида мараму, расїушїа косе ѓусїе, ѓа ону кошуљу дуѓу белу навлачи и још ѓироћане с ноѓу скида – ѓе босоноѓа, лака – ко и деїе кад је била – сїаје ѓредону неман са сїоїшину лица, ѓа још руке кањој ѓружа...

БОСИЉКА: Дошла сам ти, Обрене...

ОБРЕН: Како си ми ѓепа, Боко моја... Душа ти дечја, чиста, на млијеко још мирише...

- БОСИЉКА: Води ме сасобом...
- ОБРЕН: Је ли потписао?
- БОСИЉКА: Пушти сад то... Тај ти никад потписати неће...
- ОБРЕН: Хоће, Боко, хоће – још како ће... Само полако, стрпљиво – као усан кад падаш, као камен уводу кад тоне дубоку...
- БОСИЉКА: Ја ти дошла, Обрене – да ме водиш...
- ОБРЕН: Биће ито, Боко, водићу те – али још је рано... Још послове нисмо завршили...
- БОСИЉКА: Ја мислила – жељан си ме...
- ОБРЕН: Јесам, Боко, јессссам... Посље још ће слађе бити... Веруј ми, имај повијерења умене... Ти си моја љубав прва, незаборав мој... Чекај ме... Ссссвега ће бити, само још мало се сссстрипи... Сссс...

Сикће она змијурина, око Босиљке се увија, ња се слади и наслађива... А Босиљка џлаву оборила – ња њек видиш шакама лице њокри...

То јој изока она суза крену.

Слика 18. – Змијарник

Укојој, њрико, еџе саде Јаћима – сџоји њредоном змијурином, а она засијела засџо, ње листџа некаке њаџире – Јаћима и не њримерџива. Тек узло доба диже џлаву, ња се чистџо изненади кад њи Јаћа уђледа...

- ОБРЕН: Име?
- ЈАЋИМ: Јаћим.
- ОБРЕН: Презиме?
- ЈАЋИМ: Јотић.
- ОБРЕН: Место становања?
- ЈАЋИМ: Село Пилатовићи, крај Пожеге.
- ОБРЕН: Брачно стање?
- ЈАЋИМ: Ожењен.
- ОБРЕН: Ђеца?
- ЈАЋИМ: Двоје. Син Недељко, ћерка Јелена.

- ОБРЕН: Сиједи Јаћиме, сиједи – што стојиш? Пушиш ли?
- ЈАЋИМ: Не пушим.
- ОБРЕН: Кава?
- ЈАЋИМ: Не, фала.
- ОБРЕН: Сок? Чај?
- ЈАЋИМ: Не, фала.
- ОБРЕН: Ти си, Јаћиме, 13. маја 2000. године на Равној Гори опаливао из артиљерског оруђа ручне израде?
- ЈАЋИМ: Јесам.
- ОБРЕН: Којом приликом си имао насеби официјерску униформу старе реакционарне српске војске?
- ЈАЋИМ: Имо сам српску униформу.
- ОБРЕН: О каквом оруђу се ради?
- ЈАЋИМ: Ради се о трешњеву топу, трешњевару кога сам ја, с ови десет прста, направио усвојој радионици по лиценци вожда Карађорђа.
- ОБРЕН: Да чујем – све по реду.
- ЈАЋИМ: Прво проврћех цијев, то јест – трешњево дебло, доземак дужине иљаду двесто милиметара. Кад прошири отвор на шест сантима помисли дидем на осам и по, ал одустаде – пошто топ не би имо лијеп изглед. Онда сам цијевку обручио карикама. Кару сам начинио од плуга саковца, а точкове скину са стари коњски кола. Угради још идва амортизера, те опругу с голфа...
- ОБРЕН: С голфа?
- ЈАЋИМ: Ја. Од комшије и мог кумсаре Петрашина. Није краден.
- ОБРЕН: Даље.
- ЈАЋИМ: Тако ти ја направи чист бестрзајац. Тај кад рине – нема сантим да бега уназад.
- ОБРЕН: С једне стране цевке је писало – Ето мене, ето вас?
- ЈАЋИМ: Ја.
- ОБРЕН: А с друге?
- ЈАЋИМ: Рат Турцима.
- ОБРЕН: Турцима?

- ЈАЋИМ: Турцима.
- ОБРЕН: А којим то Турцима, Јаћиме? Који су ти то Турци?
- ЈАЋИМ: Турци...
- ОБРЕН: Из Турске?
- ЈАЋИМ: Па ја... Турски Турци...
- ОБРЕН: Изове нове ил изоне старе Турске?
- ЈАЋИМ: Турци, море... Шта ти ја знам који... И стари и нови...
- ОБРЕН: Кад си пошао кући, топ си сакрио на Равној Гори?
- ЈАЋИМ: Јесам.
- ОБРЕН: Што?
- ЈАЋИМ: Доље ме полиција чекала.
- ОБРЕН: Полиција? Турска?
- ЈАЋИМ: Полиција...
- ОБРЕН: Откуд си знао?
- ЈАЋИМ: Јавила ми патрола.
- ОБРЕН: Твоја патрола? Извидница?
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Црна тројка?
- ЈАЋИМ: Патрола...
- ОБРЕН: Кад си га кући доћерао?
- ЈАЋИМ: Пошље два дана.
- ОБРЕН: Причај, болан – немој да ти речи кљештима чупам.
- ЈАЋИМ: Шта има ту... Доћера га кришом, ноћу. Трећи дан – двоја борна кола умоје двориште. Из њи испадеше специјалци, па вако оружје намене – Стој, Јаћиме! Ђе је топ?!... Полако људи, шта ви је? Нема топа – продо га на Равној Гори... Пет сати трајо претрес. На крају, вели мене они официр – Јаћиме, брате, не шали се главом. Наређење из Београда стигло. Или топ – или нема нитебе, нинас... Шта ћу – изнесем мога трешњевара. Аони све вако око њега, какогод и ђеца, па вичу – Дедере Јаћо, опали једном!... Ђе да опаливам, људи, нема се барута – оно мало од покојног оца остануло – једна шака – тек да топче задими...
- ОБРЕН: Једна шака?

- ЈАЋИМ: Па ја – једна... Ма ни једна! Пола!
- ОБРЕН: Колико си из Лучана барута изнео?
- ЈАЋИМ: Ја – ни трунке!
- ОБРЕН: Ти ни трунке. А други?
- ЈАЋИМ: Што ја знам задруге... Ја засебе одговарам.
- ОБРЕН: Одговараш – и тек ћеш. Знаш ли ти, Јаћиме Јотићу, да се теби – због тог твог трешњеваара и опаљивања на Равној Гори од 13.маја 2000. године – на терет ставља кривично дело недозвољеног држања оружја из члана 33. Закона о оружју и муницији? Даље ћеш бити предат у надлежност истражном судији у Титово Ужице...
- ЈАЋИМ: Ђе?
- ОБРЕН: У Ужице.
- ЈАЋИМ: А, у Ужице.
- ОБРЕН: Топ ти се до даљњег одузима. Судски вештаци утврдиће да ли је у питању опасно оружје, којим се могу угрозити људи и имовина... Ајд сад, генерале – вољно.
- ЈАЋИМ: Нисам ја ђенерал.
- ОБРЕН: Него шта си?
- ЈАЋИМ: Потпуковник.
- ОБРЕН: Добро, потпуковниче. Слободан си.
- ЈАЋИМ: Могу дидем кући?
- ОБРЕН: Ђе ћеш сад кући, болан? – касно је... Боље ноћас остани коднас, имамо ми кревета колко волиш. Унас ти је ладовина, па спаваш ко топ, онај трешњев – знаш...
- Узе шиљедник да листиа оне ѿајире – на Јаћима заборавио. Окреће се Јаћо, крену – ал све му нешићо не да мира... Тек наједаред засијаде, ѿа ће...*
- ЈАЋИМ: Обрене...
- ОБРЕН: Шта је?
- ЈАЋИМ: Да те питам нешто.
- ОБРЕН: Питај.
- ЈАЋИМ: Ко ме оцинкари?
- ОБРЕН: Их!

- ЈАЋИМ: Фала ти.
- ОБРЕН: Знаш ти, Јаћиме – ОЗНА све дозна. Шта мислиш – ми смо луди, не знамо да си четрдесет година крио ђедову пушку трометку на тавану и слику краља Петра Другог у скривници под славском иконом?
- ЈАЋИМ: Кад сте знали – што не узесте?
- ОБРЕН: Ако нисмо – има што нисмо... Чекај, сад ја тебе нешто да питам. Врати се, сједи – да тргнемо по једну...
- Враћи се Јаћим, сједи... Ошвори шиљедник сџо, извади ону флашу, чашице...*
- ОБРЕН: Реци – колико се ти ија знамо?
- ЈАЋИМ: Откад знам засебе знам и затебе. Прве смо комшије одувјек били.
- ОБРЕН: Заједно расли, седели у истој клупи. Увек си био насвоју руку, ал сад га прећера... Ђе ти, човијече, напамет паде топ да правиш?! И то ти још мало било – него га однесе на Равну Гору, да опаљујеш изњега! – на кога?! На власт? На државу?... Ђе ти памет?! Породицу имаш! Данас и за мање, па глава лети!
- ЈАЋИМ: Не разумијеш ти то, Обрене... Прорадила умене крв ђеда Живојина Солунца. Не би се смирио да нисам топ направио. А ви саде радите своје – како знате и морате.
- ОБРЕН: Кажем ти, Јаћиме, братски – чувај се... Ти знаш како ти је ђед прошо...
- ЈАЋИМ: Знам, Обрене. Не заборавља се то.
- ОБРЕН: Тако вријеме било тада, што да се ради... Знало се за Живојина да је јатак. Старији син, Драшко – озлоглашени четнички командант. Познати кољаш, децуубица и женскар, послушник оног ратног злочинца Милутина Јанковића. Цео крај у црно завио...
- ЈАЋИМ: Ја.
- ОБРЕН: Мој Сурча се поломи ђеда да ти спаси – није се могло...
- ЈАЋИМ: Ја.
- ОБРЕН: Умало збогњега исам настрада...
- ЈАЋИМ: Ја.

- ОБРЕН: За оволко мога Сурчу не стријељаше збогтвог ђеда Живојина...
- ЈАЋИМ: Ја.
- ОБРЕН: Ја па ја! Умијеш ли ти нешто друго рећи?! Знам ја шта ви Јотићи омом Сурчи мислите... Како га оно крстисте? – Сурча Црни?
- ЈАЋИМ: Из четири рата изнесе мој ђед Живојин главу – само из оног вашег ослобођења није. Ни данас му гроба не знам. И оца сте ми уземљу пре времена оћерали... Шта велишза чичу ми? – кољаш, зликовац, цио крај у црно завиво? Ко вас спаси ономад кад Милош Глишић теде кућу да вам запали као комунистичким симпатизеримај јатацима? Мој чича Драшко – децоубица и женскар. Ко се зауже затвога Сурчу, кад му Калабић нож подгущу потури? Ђед Живојин. Ђе сте по брашно и проју долазили? Коднас. Ко је савама задње парче оног хљеба делио? Ми, Јотићи... Знаш ти то, Обрене. Све ти знаш.
- ОБРЕН: Ти, Јаћиме, видим – живиш у прошлости. Није ово више вријеме четника и партизана.
- ЈАЋИМ: Ја. Нема данас у Србији ни четника ни партизана – далеко им лијепа кућа.
- ОБРЕН: Прошло је то одавно, заборавило се.
- ЈАЋИМ: Ја. Прошли – не повратили се.
- ОБРЕН: Ушло се у нови век, нови миленијум. Данас су компјутери, мобилни телефони – а не гусле и топови. Све су то авети прошлости.
- ЈАЋИМ: Ја. Баш авети.
- Те се гледају, какогод иона два брава на брвну кад се сударе...*
- ОБРЕН: Е Јаћиме, мој Јаћиме... Није лако оној Босиљки сатобом.
- ЈАЋИМ: Још је теже мене шњом.
- ОБРЕН: Живо, Јаћиме.
- ЈАЋИМ: ОдБога ти здравље, Обрене.

Слика 19. – Само искрено, изсрца!

Укојој Јаћо шједи у самици, у мраку, ња шек само једно светило – оно исљедничко – лице му осени...

- ОБРЕН: Спаваш ли, Јаћиме?
- ЈАЋИМ: Ђе ћу болан спавати, кад ову музику све једнако пустате!
- ОБРЕН: Шта фали, Јаћиме? Лепа је то музика – револуционарна – она велича нашу славну борбу и још славнију историју.
- ЈАЋИМ: Ја!
- ОБРЕН: А да је четничка – не би сметало?
- ЈАЋИМ: Сметала би иона да је цијелу ноћ слушам!
- ОБРЕН: Гаси музику!
- Угаси се музика, несїаде. Тек – чујеш само кораке како одјекују у љразноме ходнику. Обрен је шїо – ал нема, љрико, да ѓа видиш...*
- ОБРЕН: Па ћес ти, Јаћиме?
- ЈАЋИМ: Ево...
- ОБРЕН: Робијаш?
- ЈАЋИМ: Помало, а поваздан...
- ОБРЕН: Па како у самици, Јаћо? Прија ли робија?
- ЈАЋИМ: Какогод и ладно пиво узиму...
- ОБРЕН: А кревет? Мек ли је?
- ЈАЋИМ: Мекша мене она моја даска чамовача кодкуће...
- ОБРЕН: Ђути, болан. Увек може горе.
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Жао ми кад те таквог гледам... Слободни син слободнијех српскијех планина и гора окован у кавезу. Вожд четвртог српског устанка, славни тобција с Равне Горе, командант Поморавља и Драгачева, потпуковник Јаћим Јотић! – садево куња поткресанијех крила, а жену кодкуће саму оставио – свашта може бити...
- ЈАЋИМ: Не бринем ја за Босиљку. Јака је она – кремен камен.
- ОБРЕН: И кремен се троши кад га много тареш.
- ЈАЋИМ: Свако има своја искушења.

- ОБРЕН: Ал свако не издржи.
- ЈАЋИМ: Ко је човијек – издржи.
- ОБРЕН: Него слушај Јаћиме, сад без шале... Приђи ближе – овде и зидови имају уши... Разговарао сам с неким људима...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Много си, брате, прашине подиго сатим твојим топом...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Чак у Београду прича се отеби...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Наљутили се неки – опасно наљутили... Кажу – ко је тај Јаћим, матер му четничку?
- ЈАЋИМ: Мани, Обрене – то су авети прошлости. Таки Србију још дијеле на четнике и партизане. А ми већ ушли у нови миленијум охо – хо!
- ОБРЕН: Примитивци. Сељачине у одијелу... Засели у фотеље – гузице им се зањих залепиле – ко ће то одлепит? Пази само што ти накарикаше...
(*Чииа*)
...Те као такав представља опасност за људе и имовину, јер се из њега може извршити испалење... итд, итд... у зависности од барутног пуњења, те стављањем кугле или више различитих металних делова...
- ЈАЋИМ: Шта му то значи?
- ОБРЕН: То му, Јаћиме, значи – од три до десет година.
- ЈАЋИМ: Чега, болан?
- ОБРЕН: Робије.
- ЈАЋИМ: У, мајку му...
- ОБРЕН: Слушај... Ја ти могу помоћи...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Мораш само потписати нешто.
- ЈАЋИМ: Шта?
- ОБРЕН: Отпусну листу.
- ЈАЋИМ: Отпусну листу?
- ОБРЕН: Ја.
- ЈАЋИМ: Ако је само то – одма ћу потписати! Ко ће болан робијати десет година?!

- ОБРЕН: Не мора десет. Може бити три, четри... А и да је десет – шта! Добро се владај – изађеш већ запет...
- ЈАЋИМ: А потпишем ли отпусну листу...?
- ОБРЕН: Ујутру те пуштам.
- ЈАЋИМ: Не мож одма?... Кући да стигнем, телцима да положим...
- ОБРЕН: Не мож одма. Така процедура.
- ЈАЋИМ: Сад, шта је ту је... Ђе да потпишем?
- ОБРЕН: Ту...
- ЈАЋИМ: Ту?
- ОБРЕН: Ту – ту...
- ЈАЋИМ: Ако је ту – ту...
- ОБРЕН: Ту – ту...
- ЈАЋИМ: Једино...
- ОБРЕН: Шта?
- ЈАЋИМ: Како ћу ја то потписати?
- ОБРЕН: Оловком, брате. Ево, овом.
- ЈАЋИМ: Ма, добро то... Него... Бојим се, Обрене...
- ОБРЕН: Ти се бојиш?!
- ЈАЋИМ: Ја.
- ОБРЕН: Чега, болан?
- ЈАЋИМ: Можемо ли нас два искрено говорит?
- ОБРЕН: Ја другојачије сатобом и не умијем – само искрено. Из срца.
- ЈАЋИМ: Бојим се – ја потпишем, пошље неки украде мој потпис, злоупотреби га...
- ОБРЕН: Таман посла, Јаћиме! Зато се у затвор иде!
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Ја ћу ти чувати потпис! Ја лично зањега одговарам!
- ЈАЋИМ: То ми још горе...
- ОБРЕН: Како то?
- ЈАЋИМ: Па ето... НедајБоже – неко тебе украде мој потпис. Што ћеш ти онда, Обрене? Како ћеш? Треба сјутра уочи да ме погледаш. Друго – можеш ити, ни крив ни

- дужан, робију заглавити. Зар због једног потписа да изгубим таког пријатеља и комшију?... Боље овако. Гурам ја своје – па докле изгурам.
- ОБРЕН: Дуга ова ноћ, Јаћиме...
- ЈАЋИМ: Дуга, Обрене – ко гладна година...
- ОБРЕН: Десет година још дужи...
- ЈАЋИМ: Их! Тек томе краја нема...
- ОБРЕН: Треба издржати.
- ЈАЋИМ: А ваљда ће се издржат некако...
- ОБРЕН: Добро, Јаћиме. Ја онако – пријатељски, комшијски...
- ЈАЋИМ: Из срца...
- ОБРЕН: Искрено...
- ЈАЋИМ: Фала ти, Обрене – ко брату ти фала. Из срца. Што итебе дувлачим у мој белај?
- ОБРЕН: Размисли још. Дођу ја опет.
- ЈАЋИМ: Пречицом?
- ОБРЕН: Преко прече – неко рече...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Уздравље, Јаћиме. Равна Гора победити мора.
- ЈАЋИМ: Уздравље, Обрене. Смрт фашизму – слобода народу.
- Па ојетї кораци, само – саде се удаљавају, несїају... Иона ђавоља сїравица – задрнка, уїшихне...*
- Па їек ѓруне она музика! – револуционарна, їолейїна, из нашиїех славниїех дана...*

Слика 20. – Ђецу поздрави...

Укојој Јаћо иїједи идаље у самици, їриїисло ѓа оно ѓвожђе – синїири и букаїије љуїе – їе само ћуїи и їредсебе мрко їо-їледава...

Кад, їрико! – еїе и Босиљке... Обукла нове аїине, месїо їироћана – циїеле са шїишлом, флизура, шминка, менїуше – све їо она себе фино удесила. И да видиш – леїо јој сїїоји... У руци кофер... Наїуї се сїрема, шїїа ли?...

ЈАЋИМ: Идеш?

БОСИЉКА: Идем.

ЈАЋИМ: Ђе?

БОСИЉКА: У Крагујевац. Код Јеле. Пошље у Београд – код Недељка.

ЈАЋИМ: А живина? А стока?

БОСИЉКА: То тебе сикира?

ЈАЋИМ: Ито су жива бића... Иони траже своје... Ко ће им полагаати, воду доносити?

БОСИЉКА: Ти нећеш сигурно.

Ћуће, ње се гледају.

БОСИЉКА: Имаш ли јошшто рећи Јаћиме, а да није о стоци и живини?

ЈАЋИМ: Имам.

БОСИЉКА: Шта?...

ЈАЋИМ: Ђецу поздрав.

Завеча њи Јаћим онијем синцирима, враћи се ње ојетѝ иједе, ња вако ѡредсебе – ниѝ ромори ниѝ говори... А Босиљка – она ѡосѝоја још малко, ње се окреѝе и само још чујеш ударац онијех иѝицкла ојод док ходником одлази...

ЈАЋИМ: *(Крознос, гусларски)*

Када гусле преко крила ставим, насве старе муке заборавим. И највише кад се разочарам – еј, узнем гусле па се разговарам...

Слика 21. – Душом да видиш...

Укојој је глво доба – живи сѝавају, мрѝви усѝају из гроба. Шједи Јаћо крај ѡрозора усвојој ѡразној кући, ње гјуѝке уноћ гледа. Нема, види се – нису му све козе на броју.

А најољу – милина! Она мајска ноћ, ња млад мјесећ зашо међ звијездице ње се ко и бег ѡамо башкари. Ваздуќ мириши на свеж оѝкос и сѝајско губриво. Домало, чујеш сѝоку како се мешкољи у јасле, а ѡси у даљини мало–мало ње лану. Поју оне ѡичице, славујчићи и косови, ко да им задње... Уѝо – засвира однекуд иона ѡијана фрулица...

Сад, ѡрико, иѝо ће биѝи – биће...

- ЖИВОЈИН: Волиш ли Турчина?
- ЈАЋИМ: Ђедо, ти си... Чеко сам те...
- ЖИВОЈИН: Волиш ли Турчина?! – чујеш шта те питам?!
- ЈАЋИМ: Не волим, ђедо... Не волим Турчина...
- ЖИВОЈИН: Што му даде топ – кад га не волиш?!
- ЈАЋИМ: Нисам дао... Узели...
- ЖИВОЈИН: Знаш ли ти, Србине, шта нама тобцијама Танаско Рајић у аманет остави?!
- ЈАЋИМ: Ђедо...
- ЖИВОЈИН: Топ се душманину не оставља! Никад! – ни по цијену главе!
- ЈАЋИМ: Ђедо, ја нисам...
- ЖИВОЈИН: И кад јекне она пошљедња команда артиљериска, они задњи крик пред самртни ропак тобције – На картеч! – има баћо да извршиваш, има да опслуживаш и браниш оног свог топа, све докле ти ионај најмањи дамар у тијелу откуцава! Јел то јасно?! Јес разумио?!
- ЈАЋИМ: Знам, ђедо... Разумио сам...
- ЖИВОЈИН: Мудо моје си ти разумио, кокарду ти калаисану!
- ЈАЋИМ: Нисам тео... Отели...
- ЖИВОЈИН: Касмо ономад, петнајесте у Пећи, предано повлачење кроз пуну Албанију закопавали по мрклој зимњој ноћи оне наше топове, ко ђеца смо бре плакали! – ми! борци с Куманова и Цера! И плачући – тепали им ко и чеду најрођенијем: Немањо мој, Урошу мој, Милошу мој – зар ја руком својом раку да ти копам и на корак од туђине сарањујем?!...
- ЈАЋИМ: Ђедо...
- ЖИВОЈИН: А оно касу на Космају нишанција Лазар Чокић из Ковачевца и послужилац Јаков Шарчевић из Мале Моштанице одбили дас повуку с положаја и оставе Шваби топ?!... Подај гранату, Јакове брате, дошо земан дас гине! – виче гарави Лазо. А грешни Јаков само ћути, ал додаје гранату, разорну, ону, знаш – ко дукат жуту, а усне му дошле ваке – ко ионом оловком танку линију дас повуко! Напипа и она пуста хаубичка батерија швапска, ал њи два не оступају ни

педља, но само пуне и опалјивају и реде душманску пешадију! Уто видеше то идруге наше батерије, те се вратише послуге на већ напуштене положаје! И Срби тај дан одбише Швабу с Космаја! – бре!... Слушај сад вамо! Није тобџија ко засвога топа није спреман шију поднож да потури! Ко и за крсташ– барјак штос гине – тако се итоп до пошљедњег даха брани! А ти, Србине?!... Предаде га без борбе, па сједиш сад ту покисо ко миш у расолу!

Ври Живојин, баца кључ ко иона вода на шијорейу – само зубима шијо некоље. А сироији Јаћо, скујирю се на оној сийоличници – најрађе би да га нема, да уцрну земљу йројадне...

ЖИВОЈИН: Ђе је Босилка?

ЈАЋИМ: Оде.

ЖИВОЈИН: Оде?!

ЈАЋИМ: Оде.

ЖИВОЈИН: Ђе бре оде?!...

ЈАЋИМ: Оде...

ЖИВОЈИН: Е, мој Јаћиме... Кој неуме топ да сачува – тог и жена оставља.

Није лако Јаћу... Загњурио главу ушаке, йа режи и мумла ко иона звер немушија... Гледа га Живојин йако, глада – реко би – малко ко да омекну...

ЖИВОЈИН: Оди, синко. Оди, вамо.

ЈАЋИМ: Куда, ћедо?... Ђе ме водиш?...

ЖИВОЈИН: Небу подоблаке, мој Јаћиме... Душом да видиш што оком несагледа...

Слика 22. – Србијо, мајко наша...

Укојој ейе саде Живојина и Јаћима на йројланку. Вайра йу гори, око вайре војска – сийан камен докамена, све Србин до Србина – срийски барјак вију, йасуљ вечерају и љујишцу йију! Весело је йу – ко и усваком биваку – йе глама, смех и војничке шале крозноћ јече...

ШУМАДИНАЦ: Дела Брко, испричај оно!...

КОЛАШИНАЦ: Мучи јадан, ће ћу сада причат...

- ТОПЛИЧАНИН: Што, Брко? – не мораш стајати док говориш!
- УЖИЧАНИН: Лези, брате, одмори – па полако, натенане, да се не замориш од толке приче!
- КОЛАШИНАЦ: О, прдежа и стеница!... Шта има ту... Купи краљ Никола топ... Одњесе га навр Ловћена... Окупила се војска и сердари, ито чудо да виђу... Опали они топ, распаде се у иљаде комада – ко жив ко мртав... Диге се јаук и писка онијех Црногораца – само један се весели... Чему се радујеш, аветињо?! – грми краљ Никола... Радујем се, господару – вељу ови – кад нама, што га купили, начини ваке штете – што ће тек душману учинит!...

Засмеја се она војска – брхоић се крозноћ њросу...

- ЖИВОЈИН: Помоз Бог, јунаци!
- СВИ: Бог ти помого!
- УЖИЧАНИН: Кога то спроводиш, декара?!
- ЖИВОЈИН: Јаћима! – оног мог несретника...
- СТАНОЈЛО: Тобцију ли?!... Леле, леле!
- ШУМАДИНАЦ: Комаданта Поморавља и Драгачева?!
- МИЛИСАВ: Јебати комаданта тога! – тај си предал целу батеријуту на душмани!
- КОЛАШИНАЦ: Само што не изрече: изволте, људи – сами се послужите!

Зажагори она војска, ње брди и њцује...

- СТАНОЈЛО: Прича ли му, Жиле, за онија митрољези?!
- ЖИВОЈИН: Прича ја, Станојло, прича...
- ЛАЗАР: А спомену ли, чича–Жиле, Космај и Пећ?!
- ЖИВОЈИН: Ито, ча–Лазо – него како...
- МИЛУТИН: То ли је онај потпуковник што мене прозва жандармеријским поручничкићем из Драгачева?!
- ЖИВОЈИН: Тај је, Милутине, тај...
- МИЛУТИН: Петнајес по туру! – из овије стопа!
- ЖИВОЈИН: Ал прво му мањерку подајте, нек ион мало брке омасти! У апсу је био – тамо нема да деле јагњетину!

- МИЛИСАВ: Тега нек пине и од рађијуту, те тија нашуту, да не кади после – ја си отидо нагосје, па прошал ко бос по трње!
- ЖИВОЈИН: Тако, брате Милисаве! Подај полић!... Србин је он, браћо – наш! Још се дијете учи...
- ЈАЋИМ: Ти, ђедо, рече ономад – увас тежак пост...
- ЖИВОЈИН: Ајде болан, не закерај! То што има! – то ти је!
- ШУМАДИНАЦ: Срби смо ми, увек се ту нешто испод жита провуче...
- ТОПЛИЧАНИН: И овде, брате, црна берза ради!
- ДРАШКО: Јаћиме... Синовче...
- ЈАЋИМ: Чича Драле... Ти си?!...
- ДРАШКО: Да те видим, соколе... Нема! – плунути ћаћа... Штаби то сатобом, јуначе?
- ЈАЋИМ: Чича Драле... Ђедо... Браћо моја... Мили моји... Ја вас издадо... Издадо вас, браћо... Праштајте...
- Засузи Јаћо, шћо ће – ион је човијек. Ућишиа се све око оне вајџре, шћек само – варница јрсне... Умришћила се браћа, увила у оне шиње-ле и којоране, најћукла шајкаче на чело ѿе им се очи ни не виде...*
- ЈАЋИМ: Дадо топ, браћо... Нисам тео... Нисам ја завас... Простите, мили моји...
- Пуцкећиа она вајџра, около вајџре – мук, само чујеш Јаћо ѿокашћо зајеца...*
- ЛАЗАР: Ија сам брате плако – кад зверови ону ђечицу побише...
- МИЛИСАВ: Ижуту ми спалише...
- ШУМАДИНАЦ: Жену ми и стара-мајку, душмани, бајонетима распорише...
- ТОПЛИЧАНИН: Цркву срушише...
- КОЛАШИНАЦ: Браћа издадоше...
- ДРАШКО: Исплачи се, синовче... Међ својима си – немаш се рашта срамовати...
- ЖИВОЈИН: Гле, Јаћиме... Ноћ је – дубока. Глуво доба. Живи спавају, мртви устају из гроба...
- ДРАШКО: А ти и ја, брате, ноћас бдијемо...
- ЛАЗАР: Мало причамо – мало пијемо...

- ШУМАДИНАЦ: Покрај ватре логорске, добросрећнице, равнo-горске...
- КОЛАШИНАЦ: Па с овијех чука гледамо Србију што сновива...
- ТОПЛИЧАНИН: Без уздаха, без звука – просто се питаш је ли жива...
- УЖИЧАНИН: У тој мајској ноћи, под јавором – иза поноћи.
- ЖИВОЈИН: Гледамо, брате, као на длану ту нашу Србију – мајку успавану.
- СТАНОЈЛО: Бројимо градове, планине, реке...
- МИЛИСАВ: Све усеке, котлине, оранице меке...
- ЖИВОЈИН: Па кажемо– слушај сад вамо! – ено Шапца и Ваљева –
- ДРАШКО: Ужица и Краљева.
- ЖИВОЈИН: Крагујевца и Књажевца –
- ЛАЗАР: Прокупља и Крушевца.
- ЖИВОЈИН: Пожеге, Врања и Пожаревца –
- МИЛУТИН: Куршумлије, Пирота и Милановца.
- ЖИВОЈИН: Ниша и Лесковца –
- ШУМАДИНАЦ: Чачка и Обреновца.
- ЖИВОЈИН: Параћина, Ђуприје, Пазара –
- КОЛАШИНАЦ: Варварина, Бора, Зајечара.
- ЖИВОЈИН: И Призрена, Смедерева, па Новогa Сада –
- ТОПЛИЧАНИН: Цариброда, Митровице, Београда.
- ЖИВОЈИН: А планине – слушај вамо! – Маљен и Суворобор –
- УЖИЧАНИН: Рудник и Златибор.
- ЖИВОЈИН: Кopaоник, Радан и Гледић –
- СТАНОЈЛО: Столови, Хомоље, Варденић.
- ЖИВОЈИН: Чемерно, Јухор и Јелица –
- МИЛИСАВ: Голија, Озрен, Кукавица.
- ЖИВОЈИН: Повлен, Дукат, Бељаница –
- ДРАШКО: Дели Јован, Цер, Видојевица.
- ЖИВОЈИН: Жар планина, Јавор, Тара –
- ЛАЗАР: Фрушка Гора, Гребен и Шара.

- ЖИВОЈИН: Златар, Влашић и Медведник –
- МИЛУТИН: Кучај, Авала, Котленик.
- ЖИВОЈИН: Видлич, Ртањ и Милоч –
- ШУМАДИНАЦ: Жељин, Радочело, Гоч.
- ЖИВОЈИН: Онда реке – слушај вамо! – Дунав, Сава –
- КОЛАШИНАЦ: Ветерница, Морава.
- ЖИВОЈИН: Јабланица, Рзав, Бјелица –
- ТОПЛИЧАНИН: Пуста река, Лаб и Ситница.
- ЖИВОЈИН: Колубара, Јадар, Моравица –
- УЖИЧАНИН: Уб, Тамнава, Лепеница.
- ЖИВОЈИН: Рашка, Клина, Дреница –
- СТАНОЈЛО: Тимок, Пек и Црница.
- ЖИВОЈИН: Јерма, Млава, Чемерница –
- МИЛИСАВ: Увац, Рзав, Кубршница.
- ЖИВОЈИН: Пепељуша, Грза и Власина –
- ДРАШКО: Рача, Тамиш и Расина.
- ЖИВОЈИН: Раља и Лужница –
- ЛАЗАР: Скрапеж, Дрина, Каменица...
- ЖИВОЈИН: А тамо у даљини, као кандила за олтаром...
- МИЛУТИН: Свиткају она места неугаслим жаром:
- ЖИВОЈИН: Слушај вамо! – Куманово, Битољ, Жировница –
- ШУМАДИНАЦ: Тимок, Цер и Брегалница.
- ЖИВОЈИН: Ено Једрена и Рама –
- КОЛАШИНАЦ: Ено Облакова –
- ТОПЛИЧАНИН: Дебра –
- УЖИЧАНИН: Елбасана –
- ЖИВОЈИН: Косова равна и пуста Албаније –
- ДРАШКО: Ено Ветреника –
- ЛАЗАР: И Кајмакчалана –
- ЖИВОЈИН: И Метохије и Крајине –
- МИЛУТИН: Па Зеленгоре – те преголеме туге –
- ЖИВОЈИН: И све јаме голубњаче –

- ШУМАДИНАЦ: И оне цркве спаљене –
- КОЛАШИНАЦ: И колоне прогнаних – непрегледне, дуге...
- ЖИВОЈИН: И свуда крст до крста, реко би: војска у строју –
- ТОПЛИЧАНИН: Она војска под шајкачом –
- УЖИЧАНИН: Жуљевити прста –
- СТАНОЈЛО: Што једе проју.
- ЖИВОЈИН: А на крстовима имена – не зна им се броја –
- МИЛИСАВ: То су, брате, мртви –
- ДРАШКО: Наша родбина –
- ЛАЗАР: Наша судбина –
- МИЛУТИН: Једна суза тврда –
- ШУМАДИНАЦ: Кап љутог зноја.
- ЖИВОЈИН: Слушај сад вамо! – мирно стани! – на парове раз –
бројс! Алекса! Драгутин! Велимир! – Љубиша!
Драгојло! Крстимир! Боривоје! Стојко! Слави-
ша! – Станимир! Марко! Небојша! Па Момчило!
Обрад! Новица! – Драгиша! Рајко! Добрица! Гра-
димир! Завиша! Дарко! – Милоје! Спасоје! Жар-
ко! Божидар! Ђиро! Срђан! – Немања! Милић!
Мрђан! Василије! Јован! Мирослав! – Недељко!
Иван! Првослав! Страхиња! Мирко! Негован! –
Данило! Милутин! Милован! Па Никола! Петар!
Миленко! – Светолик! Милан! Раденко! Тихо-
мир! Крста! Живадин! – Станислав! Мићо! Мила-
дин! Димитрије! Душан! Драгољуб! – Остоја! Си-
мо! Богољуб!... Крст до крста – војска у строју –
слушај вамо: војска распетих и покланих и палих
у боју...
- ДРАШКО: Капље ова ноћ, мој брате –
- ЛАЗАР: И глуво је доба –
- МИЛУТИН: Живи спавају – мртви устају из гроба –
- ШУМАДИНАЦ: А ти и ја бдијемо –
- КОЛАШИНАЦ: Сад већ мање причамо – мало више пијемо –
- ТОПЛИЧАНИН: И ложимо ватру логорку, у овом мраку утеху,
равногорку –
- УЖИЧАНИН: Па онда ћутимо – дуго –

- СТАНОЈЛО: У пламен гледамо – планино мајко, старино, ту-
го–
- МИЛИСАВ: Док Србија спава – непокретна, мирна, клонула
јој глава...
- ЖИВОЈИН: И видимо јасно, као по дану, ту нашу Србију –
мајку успавану.
- ДРАШКО: На постељи од смиља душа јој почива –
- ЛАЗАР: Сва у ранама –
- МИЛУТИН: Сва у крви –
- ШУМАДИНАЦ: И сва од босиља.
- Пуцкеџа она ваџра, јењава, ње згасне... Свуда мрак – само звездице
џрејере, какогод иона бисерли–марама ђевојачка...*
- ЖИВОЈИН: Јеси сад разумио, чедо моје?
- ЈАЋИМ: Разумио сам, ђедо... Који вјером побједише цар-
ства – учинише правду, добише обећања, затво-
рише уста лавовима... Све сам разумио, браћо
моја, мили моји... Све сам разумио...
- Скиде Јаћо шајкачу, џрекрџи се...*
- ЈАЋИМ: Србијо – мајко наша ити Боже Христе наш – нек
Ви је вјечна слава и хвала сада иувек и у вјекове
вјекова –амин.

Слика 23. – Од тоцила киша варница...

- Укојој зора Јаћима за џоцилом заџиче: заоџџрева ону сикиру, џе
од џоцила киша варница свиџка...*
- Наједаред – ко иони џром изведра неба! – еџе Босиљке...*
- БОСИЉКА: Оштриш Јаћиме, оштриш?
- ЈАЋИМ: Оштрим – ниси ћорава.
- БОСИЉКА: Опет се спремаш угору?
- ЈАЋИМ: Ја.
- Оџџри Јаћо – моџри Босиљка...*
- БОСИЉКА: По трешњевину?
- ЈАЋИМ: Јок – по кукурузовину.
- БОСИЉКА: А што?

ЈАЋИМ: Знаш ти.

БОСИЉКА: Знам ја – ама... Не можеш ти, Јаћиме, начинити топова колко они могу дузму.

ЈАЋИМ: Колко год дузму – може Јаћим да начини и више.

Ошѝри Јаћо – моѝри Босиљка...

БОСИЉКА: Долазио ми Живојин усан.

ЈАЋИМ: Живојин?

БОСИЉКА: Ја.

ЈАЋИМ: Који Живојин?

БОСИЉКА: Ђед Живојин.

ЈАЋИМ: Ђед Живојин?...

БОСИЉКА: Ја. Твој – није мој.

Пробава Јаћо ошѝрицу сикуре на ѝрсѝу, ал – џ! – није ѝо ѝо. Заошѝрева идаље.

БОСИЉКА: Сањам – шједим горе, на пропланку... Наједном – те га Живојин. Млад, насмијан, лијеп – униформа опе-глана, мустаћи уфитиљени – ма, ко усвадбу да је крено... Ништа не говори. Ђути, те ме само заруку узе и поведе доље, укућу – ову, нашу... А кућа – чемер и јад... Празна, оронила – гора од Мијајловића куће... Што ме доведе, црни Живојине? – питам, аон само вако учини обрвама – Због свадбе, снао слатка. Какe море свадбе? Твоје – вели – није моје... Уто! – изкуће – сватови! Пешкири, барјаци, Цигани свирају, прангије пуцају... А пред свима – ти... Загрли ме, као некад – а лијеп си, у свадбену одијелу, рузмарин и невен заденуо – те се само осмехујеш и себи ме привлачиш... Извади Живојин однекуд комад хљеба, даде ми гутљај вина... Разумјеш ли саде што те доведо? Разумијем, реко – саде разумијем... Мудо моје, вели, ти разумијеш... Погледам – није то више Живојин. Стоји предмене Аранђел Мијаило – у једној му руци босиок, удругој копље – те вако намене: Кајеш ли се, Босиљка? Падо на кољена – глава ми сама се пригну. А они босиок замириса! – од блаженства сузе ми наочи удареше. Пробудим се – јастук сав мокар... И тако – дођо...

Заошѝрева Јаћо – ал није му све једно. Сѝиснуо усѝа, намрчио се – а јабучица само ѓоре – доље...

БОСИЉКА: Те ти торбице... Имаш проје, сира, лука, пршуте... И
 ђедову чутурицу љуте – оне, из дудова бурета...

*Ту ѿи, ѿрико, мој Јаћо наједаред ѿрекину да оишћри. Гледа у
 Босиљку – очима је зџија. Све ѿи се чини – реко би нешћио, ал зџа
 речи заџуше. Поџнућше зџаве, сћиснућши зуба насћави да заошћрева
 још брже, још силније...*

БОСИЉКА: Па с Богом пошо и довиђења...

*Окрећше се Босиљка – ене, већ скоро уђе укућу – кад скочи Јаћо, ѿше
 зашћакари сикиру уони ѿањ!*

ЈАЋИМ: Босиљка!

*Надџи се Јаћим надњом ко иони бор, заџрлише се – Боџу фала – баиш
 ко ѿрави муж и жена...*

БОСИЉКА: Јаћиме, морам ти нешто рећи...

ЈАЋИМ: Нека, Босиљка. Не треба, ништа...

БОСИЉКА: Ја тебе издадо... Продадо те, Јаћиме – низашто те
 продадо...

ЈАЋИМ: Издадо ија, Босиљка – мани... Ђеца смо ми – тек
 учимо...

БОСИЉКА: Јаћиме... Мужу мој... Човјеку мој...

ЈАЋИМ: Босиљка, Босо моја... Смиље моје и босиље...

Слика 24. – Трешњев цвет у цевии...

*Укојој Јаћо навр оноџ ѿројланка, ђе је она ливадица, Самовилка –
 садево младицу ѿрешњеџу сади. Доље – у Мијајловића зџумну –
 радници неки... Малћеришу, мажу, ѿешу – сващћа се ѿу ради...
 Ушо чујеш мобилни ђе дрнка...*

ЈАЋИМ: Комшија!... Ти ли си, море?!

ОБРЕН: Ја, брате! Како ме осети?

ЈАЋИМ: А засмрђе ми нешто...

*Из ошаве излази Обрен – саде још љећши, у још новијем одијелу, са
 још шаренијом краџиом. Тазе избријан, ѿазе ѿодишћан, ѿу нао-
 чале засунце, ѿамо акћен–ѿащина од змијске коже – милина једна!*

ОБРЕН: Ђес ти, Јаћиме?

ЈАЋИМ: Ево...

ОБРЕН: Радиш?

- ЈАЋИМ: Помало, а поваздан...
- ОБРЕН: Увек има нешто?...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Шта ти то?
- ЈАЋИМ: Трешња...
- ОБРЕН: За топ?
- ЈАЋИМ: Јок море – за лад... Нек се нађе...
- ОБРЕН: Џабе садиш, мој Јаћиме.
- ЈАЋИМ: Што?
- ОБРЕН: Видиш доље? – кућу сређујем, човјече... Наместо оне чатрље диће се ту модерна четвороспратница! Ред блока! – около изолација пет сантима – па бавалит! Фасада боје кајсије, ил – тек видиш: трула вишња! – још се размишљам... Унутра: апартмани, локали, сауна, теретана! – све како треба! Наместо Сурчина гроба – што ће, ионако нико ту не долази! – базен! – терен за тенис!... Планирам и терене за голф – отом – потом...
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Ново вријеме, Јаћиме! Раскрстило се с мрачном прошлошћу! Заврши иона банда црвена! Сад ти је Демократија!
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Старо се руши – ново се прави! Зида се насве стране!... Странци долазе, улажу! Транзиција, мој Јаћиме!
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Сјутра ће људи из градова усело нагрнути! – да одморе од градске буке, смога, поријекла да се присете!... Сеоски туризам – то ти саде јака перспектива! Етно тренд, повратак ур–корјеновима и прађедовском огњашту, брендрави проје, гибанице, љутице и кајмака – утом је будућност, мој Јаћиме!
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Него, слушај... Приђи дер, да нас не прислушкује ко. Има још активне црвене реакције, ђаво је носио... Знаш – ија сам ти болан аванзово...
- ЈАЋИМ: Ма немој?

- ОБРЕН: Ушао сам у политичке структуре, активирао се... Неки моји пријатељи из странке питају за ливадицу...
- ЈАЋИМ: Ливадицу?...
- ОБРЕН: Ја – ливадицу...
- ЈАЋИМ: Коју ливадицу?
- ОБРЕН: Ову...
- ЈАЋИМ: Мислиш – ову?
- ОБРЕН: Па ја – ову... Планира се ту комплекс некаквијех хотела, па ски-центар – свашта нешто!... Лежи ту лепа пара, мој Јаћиме... Исебе и ћецу докраја живота да обезбиједиш.
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Бре, умало заборави! Топ ћу ти доћерати! – колико сјутра!
- ЈАЋИМ: Е?!
- ОБРЕН: Јашта, болан! Дође ињима из дупета углаву! Засије-дали вештаци, договорили се...
(*Чиџа*)
Трешњев топ се не може подвести ни под оруђе ни под оружје јер је трешњева цев урађена конусно, грубо, а не цилиндрично... итд, итд... – те као такав не може се подвести под оружје у смислу Закона о оружју и муницији. Такав трешњев топ је безопасан и не представља опасност ни за људе ни за имовину... Ето! Дочека ити своје!
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Толеранција, мој Јаћиме! Суживот! Кохабитација! Није тешко бити фин! Што комшији крава да цркне? Нема! – Демократија је то!
- ЈАЋИМ: Ја...
- ОБРЕН: Само да потпишеш овде...
- ЈАЋИМ: Ђе?
- ОБРЕН: Ту...
- ЈАЋИМ: Ту?
- ОБРЕН: Ту, ту...
- ЈАЋИМ: Ако је ту – ту...

- ОБРЕН: Ту – ту – него како...
- ЈАЋИМ: Дај оловке... Јао!
- ОБРЕН: Шта би?!...
- ЈАЋИМ: Прст ми се укочи – баш овај средњак извиђач – да простиш – ко иона ствар...
- ОБРЕН: Од копања?!...
- ЈАЋИМ: Ма јок – на ашов сам давно свико – од оловке...
- ОБРЕН: И бре, Јаћиме...
- ЈАЋИМ: Шта ћу... Мене већа штета...
- ОБРЕН: Шта да се ради... Дођу ја опет.
- ЈАЋИМ: Пречицом?
- ОБРЕН: Најкраћом. Научи ти ја сад и неке нове, ваздушне пречице... Знаш оно: пољем текла речица – у мог дике пречица...
- ЈАЋИМ: Пошо дика пречицом...
- ОБРЕН: Брже него речицом. Е, тако! Ајд сад! – уздравље! – па размисли... Ски–центар, еј! Није шала...

Оде Обрен, несѣаде ља уону оѣаву – само саде засобом још некакви љиђави ѣрађ осѣави – шѣо ѣре није било – недајБоже да сѣанеш уњеђа! – све ѣи се нође уљеје, а смрди! – заочи шѣиѣи! Дошло време – змија кошуљицу мења...

- ЈАЋИМ: *(Свешѣенички)*
А ти гријешнице, што синоћ кера ниси везала? Јесам била везала јесам била везала јесам била везала! Ах, мог силног незнања – ал би било је – е – ба – ба – а – шамарања...
(Тек узе они ашов ѣе ља вако наону сѣвар навуче, а све њиѣи и усркује)
Ја! Четник гузи! – право у ски –центар! Гуузи! Он је моћ!... Е – хеееј!!

Слика 25. – Помало је такијех јунака...

Укојој је мрак, баш ко и с ѣочѣйка... Тек! – чујеш само: љусле. То Јаћим љусла, ѣа узљусле ѣомало и заѣева.

- ЈАЋИМ: Кад сте, браћо, ви таки јунаци...

- БОСИЉКА: Јаћимее!
- ЈАЋИМ: Камо ножи, камо сабље ваше...
- БОСИЉКА: О, Јаћиме! Прелдијо!
- ЈАЋИМ: Те не бисте са мном на Косово...
- БОСИЉКА: Чујеш ли ти, Јаћиме?!
- ЈАЋИМ: Да чините с Турцима јунаштво, десите се мене у невољи?
- БОСИЉКА: Село ћеш избудити!
- ЈАЋИМ: Нек избудим! – шта! Саде Јаћим може слободно да гусла кадгод му се дигне! Нема! – Демократија је то!
- БОСИЉКА: Изем ти ја таку Демократију!
- ЈАЋИМ: Мучи жено, не ућеруј ће не знаш!
(Крознос, ѓусларски)
Помало је такијех јунака, ка што бјеше Страхинићу
Бане!... Е – хееееј!!

Е ѿако, ѿрико мој... С Боѓом саде, ѿа ујамѿи: блаѓо оном ко је уша уѓусле.

НАРЕЂЕЊЕ

Текст посветити:

1. пријатељу и брату Јаћиму Јотићу
2. нашијем ђедовима
3. свеколиком роду Српскоме.

Слобода или смрт!

Команда четничкијех одреда

Стр. Пов. Бр. 01,
29. јануар 2008.
Положај

За команданта
Српске војске у Отаѓбини
резервни водник
за Звездару и шуму
Иван Н. Панић
с.р.